„ОҚ ОЛТИН” КАРВОНЛАРИГА ОҚ ЙЎЛ!

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 172 (2684).

6 СЕНТЯБРЬ ЧОРШАНБА

1978 ЙИЛ.

Баҳоси 2 тийин.

Коммунистик районидаги Свердлов номли колхоз пахтакорлари барча майдонлардаги ғўзаларни машинабоп қилиб ўстирдилар. Улар етиштирилган ялпи ҳосилни техника воситалари ёрдамида йиғиштириб олишади. Ҳар йилдагидек, бу йил ҳам пахта йиғим-теримида механизатор қизлар актив иштирок этишади. Айни кунларда улар пахта йиғим-теримига шай туришибди. Суратда: хўжаликнинг илғор механизатори Полина Симни кўриб турибсиз. У мавсумда ўз агрегати бункеридан камида 130 тонна «оқ олтин» тўкиб, дугоналарига ўрнак бўлиш ниятида.

Е. Ботиров фотоси.

«ПАХТА» КОМПЛЕКС ПРОГРАММАСИ

5 сентябрь куни Тошкентда «Пахта» комплекс программасини ишлаб чиқиш ва амалга оширишнинг иқтисодий проблемаларига бағишланган илмий-амалий конференция иш бошлади. Конференцияни СССР Фанлар академиясининг «Халқ хўжалигини энг мақбул тарзда планлаштириш ва бошқариш» комплекс проблемаси билан шуғулланувчи илмий кенгаш, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси, В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалиги Фанлари академиясининг Ўрта Осиё филиали пахта етиштириш ва қайта ишлаш билан боғлиқ бўлган министрликлар ва идоралар иштирокида ўтказмоқдалар. Конференция ишида қардош пахтакор республикалардан келган олимлар ва мутахассислар иштирок этмоқдалар.

Биринчи ялпи мажлисда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов нутқ сўзлаб, партия XXV съездининг ва КПСС Марказий Комитети 1978 йил июль Пленумининг қарорлари, ўртоқ Л. И. Брежневнинг докладидаги қоида ва хулосалар асосида халқ хўжалигининг пахта комплексини янада ривожлантириш вазифаларига батафсил тўхталди.

Пахта етиштириш ва уни қайта ишлаш билан алоқадор халқ хўжалигининг барча тармоқларини интенсив ривожлантиришни кўзда тутиб, масалага комплекс ёндошилган тақдирдагина пахтачиликни янада ривожлантириш мумкин эканлиги конференцияда уқтириб ўтилди. Бу проблема қатъий илмий асосда ҳал этилиши лозим. Пахтакорларга пахтанинг серҳосил, тезпишар, касалликларга ва қишлоқ хўжалиги зараркунандаларига чидамли, турли иқлим ва тупроқ шароитларида ҳосилдорликни муттасил ўстиришни таъминлай оладиган янги навлари етиштириб берилиши керак. Яқин вақт ичида деҳқонларни ўсимликларни ҳимоя қилишнинг самарали воситалари билан қуроллантириш, янги, таъсирчан гербицидлар ва дефолиантларни яратиб, уларнинг ишлаб чиқарилишини таъминлаш, минерал ўғит ишлатишдан максимал самара олишга эришиш, пахтазорлар учун ўғитнинг янги турларини ишлаб чиқиш лозим. Деҳқончилик маданиятининг муттасил юксалиши, тупроққа ишлов бериш самарали системаларининг яратилиши, энг маҳсулдор алмашлаб экишлар жорий этилиши олимларнинг ҳиссасига боғлиқ.

Конференцияда пахтакорларни техника билан таъминлашни янада такомиллаштиришнинг, пахтачилик учун серунум машиналар яратилишининг роли таъкидланди. Олимлар, конструкторлар ва машинасозлар пахтачиликка мослаштирилган «МТЗ—80 Х» маркали жуда яхши трактор яратиб бердилар. Энди шу машинанинг имкониятларидан кенг фойдаланишни, пахта етиштиришни тўла-тўкис механизациялаштиришни таъминлаш керак.

Ҳозирги замон шароитида пахтачиликнинг халқ хўжалигидаги кўпгина тармоқлар билан ўзаро боғланиши шароитидагина ана шу қимматли экинни етиштириш ва тайёрлашни янада ўстиришга эришиш мумкин, дейилди конференцияда. Пахта комплекси қишлоқ хўжалигини саноат ишлаб чиқариши билан — ўғит ва ўсимликларни ҳимоя қилиш воситалари индустрияси, машинасозлик, энергетика, қайта ишлаш корхоналари билан яхлит бир нарса қилиб қўшиб юбормоқда. Шу комплексни ривожлантириш масалаларини ундаги барча бўғинлар ишини ўзаро боғлаб планлаштириш, ғоят мақбуллаштириш позицияларидагина ҳал этиш мумкин. «Пахта» программаси ҳам айни шу мақсадларни ўз олдига қўяди. Пахта комплексини ривожлантиришнинг энг мақбул вариантларини ишлаб чиқишда замонавий иқтисодий — математика методлари, электрон ҳисоблаш техникаси кенг миқёсда қўлланилиши лозим.

Биринчи ялпи мажлисда бир қанча докладлар: Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари И. Р. Қурбоновнинг «КПСС Марказий Комитети 1978 йил июль Пленуми қарорлари — Ўзбекистон пахтачилигини янада ривожлантиришдаги муҳим босқич», СССР Фанлар академияси проблемавий илмий кенгашининг раиси академик Н. П. Федоренко, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг президенти академик О. С. Содиқов, иқтисод фанлари доктори А. С. Сафаевнинг «Пахта» комплекс программасини ишлаб чиқишнинг илмий-методологик ва ташкилий проблемалари», Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари, республика Госплани раиси Қ. А. Аҳмедовнинг «Республика халқ хўжалигини такомиллаштириш ва планлаштиришда комплекс программаларнинг роли ва ўрни» мавзуидаги докладлари тингланди.

Конференция ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари Т. Н. Осетров, О. У. Салимов, Н. Ж. Худойбердиев, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосарлари С. М. Мамарасулов, А. Р. Хўжаев иштирок этмоқдалар.

(ЎзТАГ).

МЕЛИОРАЦИЯ ИККИ ОЙЛИГИ ДАВОМ ЭТМОҚДА

Республикада мелиорация икки ойлиги ўтказилмоқда. Ҳозир, ғўзани суғориш тугаллангандан кейин сув сарфи камайди, шундай бўлса ҳам сизот сувлар сатҳи баъзи жойларда пасаймади. Шу сабабли илғор хўжаликларда ариқ-зовурларни механизмлар ёрдамида тозалашга катта эътибор берилмоқда.

Август ойида 816 километр узунликдаги хўжаликлараро ариқ зовурлар тозаланиб, топшириқ 69 процент бажарилди. Бу иш Хоразм областида уюшқоқлик билан олиб борилмоқда, бу ерда 69 та экскаватор шу ишга ажратиб қўйилган. Шу туфайли, айрим жойларда ғўзани суғориш давом этишига қарамай сизот сувларнинг сатҳи бир мунча пасайди. Сирдарё областида ҳам анча мунча иш қилинди. Бу областда тик дренаж қудуқлари унумли ишлаб турибди.

Бироқ айрим районлар ва областларда ишларнинг планлаштириб қўйилган ҳажмлари тўла-тўкис бажарилмаётганлигини, тик дренаж қудуқлари бекор турганини текшириш кўрсатди.

Бухоро областида ҳақиқий сувнинг миқдори суғориш эҳтиёжларидан икки ҳисса ортиқ. Ғиждувон, Бухоро, Коғон, Қоракўл районларининг бир қанча районларида бунинг оқибатида сизот сувларининг сатҳи бултургидан юқори кўтарилган. Бу эса пахтанинг пишиб етилиш муддатларига салбий таъсир қилмоқда. Қашқадарё колхоз ва совхозлари суғориш учун ҳамон кўп миқдорда сув сарфламоқда, шунинг натижасида сизот сувларининг сатҳи пасаймаяпти.

Икки ойлик тугашига оз вақт қолди. Хўжаликларнинг, қишлоқ хўжалик органларининг раҳбарлари сувдан табақалаштириб фойдаланишни йўлга қўйишлари, техникавий воситаларнинг ишини ташкил этганда ариқ-зовурларнинг ҳамма жойда янгиланишини назарда тутишлари лозим. (ЎзТАГ).

САБЗАВОТКОРЛАР ҒАЛАБАСИ

Калинин районидаги Орджоникидзе номли колхоз сабзавоткорлари социалистик мусобақани кенг қулоч ёйдириб, қувончли ютуқларни қўлга киритмоқдалар. Давлатга 5510 тонна сабзавот сотилиб, йиллик план муддатидан олдин ортиғи билан бажарилди. Айниқса, карам ва помидордан мўл ҳосил етиштирилди. Ҳозиргача 8 минг тоннадан ортиқроқ помидор топширилиб бу соҳадаги план ҳам анча ошириб адо этилди.

Хўжаликда ош лавлаги, пиёз ва бошқа экинлардан ҳам баракали хирмон кўтарилди. Ҳар бир гектар ердан олинган помидор ҳосили шу кунгача 41 тоннаданга тўғри келди. Йўлдош Иброҳимов бошлиқ бригада аъзолари 4 гектар ердан 40 тонна ўрнига 60 тонна помидори сотдилар. Абдулла Нуржонов, Юсуф Рўзиев бошлиқ бригада сабзавоткорлари ҳам мажбурият ҳисобига маҳсулот топширмоқдалар.

— Ҳали далаларимизда ҳосил чўғи мўл, — дейди колхоз раиси С. Ғниёсов. — Биз ўз имкониятларимизни ҳисоблаб чиқиб, пландан ташқари яна 2 минг тонна маҳсулот топшириш мажбуриятини олдик. Бунинг учун барча куч ва имкониятларни ишга солаяпмиз.

А. ҲУСАНОВ.

ЧИНОЗДА ЯНГИ ҲОСИЛ КАРВОНИ

ЭРТА БАҲОРДАН бери тер тўкиб фидокорона меҳнат қилган пахтакорлар учун ҳаяжонли дамлар бошланди. Зарбдор йил «оқ олтин»идан уйилаётган илк хирмонлар кўкка бўй чўзмоқда. Пойтахт область районлари марказларидан янги ҳосил карвонлари ўтаётир.

Чиноз районида тузилган «оқ олтин» карвонига райондаги энг йирик ва юқори ҳосилли Охунбобоев номли колхоз пахтакорлари карвонбошилик қилдилар. Олдинда бораётган машинага тўртта Қизил байроқ ўрнатилган. Улардан бири юбилей йилида юқори ҳосил етиштириб қўлга киритилган эсдалик байроғидир. Бу йил илғор хўжалик пахтакорлари ўтган йилги маррадан ҳам ўтиб, давлатга 6800 тонна «оқ олтин» сотишга аҳд қилишган.

Колхоз механизаторлари зарбдор йил ҳосилининг асосий қисмини машиналарда йиғиштириб олиш, 90 процент пахтани биринчи сортларга топшириш ва йиллик планни 18 иш кунида бажариш учун курашмоқдалар.

«Оқ олтин» карвонлари сафида Киров номли колхоз пахтакорлари шахдам одим ташлаб бормоқдалар. Олдинда бораётган машинада машҳур механизатор, икки марта Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Турсуной Охунова. Колхоз «оқ олтин» усталари етиштирган дастлабки ҳосилни қабул пунктларига элтиш унга ишониб топширилган.

Киров номли колхоз пахта далаларида бу йил яқиндагина механик-ҳайдовчилар курсини битириб чиққан ўн нафар механизатор қизлар устозлари Турсуной Охунова билан ёнма-ён «зангори кема» рулини бошқарадилар. Райондаги «Қизил Октябрь», «Москва», «Ўзбекистон ССР 30 йиллиги», Навоий номли, «Октябрь 40 йиллиги» ва бошқа хўжаликлар ҳам янги ҳосил қизил карвонида қатнашдилар.

Чиноз пахта заводида митинг бўлиб ўтди. Район ижроия комитетининг раиси И. Бойназаров янги пахта ҳосили йиғим-терими мавсуми бошланганлиги билан пахтакорларни қизғин табриклаб, юксак социалистик мажбуриятларини бажаришда уларга муваффақият тилади.

Тантанали митингда Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Охунбобоев номли колхоз раиси К. Азимов, Карл Маркс номли колхоз бригада бошлиғи С. Тошхўжаев, «Ўзбекистон ССР 30 йиллиги» колхози бригада бошлиғи А. Алихоновлар сўзга чиқдилар. Чиноз пахта заводи директори Х. Ғуломов пахтакорларни ишонтириб айтдики, тайёрлов системалари ходимлари колхозчилар етиштирган пахта ҳосилини қисқа муддатларда қабул қилиб олиш учун ҳамма чораларни кўрадилар ва бу билан чинозликларнинг 1978 йилда давлатга 40 минг тонна «оқ олтин» етказиб бериш юзасидан қабул қилган юксак социалистик мажбуриятларини тўла бажаришлари учун имконият яратиб берадилар.

ЗАРБДОР ЙИЛ ПЛАНИ БАЖАРИЛДИ

КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорларини амалга ошириш учун курашаётган Калинин районидаги Охунбобоев номли қўйчилик совхози коллективи катта ғалабани қўлга киритди. 525 тонна ўрнига 536 тонна юқори семизликда қўй гўшти сотилиб, йиллик план муддатидан илгари бажарилди. Қўйларнинг ўртача тирик вазни 40 ўрнига 51 килограммданга тўғри келди.

Совхозда қўйлар зотининг муттасил яхшиланиб бораётганлиги туфайли ҳар йили чорвачиликдан камида 200 минг сўм соф фойда олинмоқда.

Чорвадорлар эришилган ютуқларни мустаҳкамлаб, қишловга ҳам пухта замин яратаяптилар.

— Биз, — дейди совхоз директори Аббосхўжа Бакиров, — ҳар бир кундан унумли фойдаланамиз. Қўйлар боқувини яхшилаб, уларни қишдан соғлом ва семиз чиқиши учун барча зоотехника-ветеринария қоидаларига амал қиламиз.

СЕНАТОР Э. КЕННЕДИ ТОШКЕНТДА

АҚШ сенатори Э. Кеннеди Ўзбекистон пойтахтига келди.

5 сентябрь куни Э. Кеннедини Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. М. Матчонов қабул қилди. Дўстона суҳбат чоғида меҳмон экономикани ва маданиятни ривожлантиришда республика эришган муваффақиятлар билан таништирилди.

Э. Кеннеди Ўзбекистон ССР халқ хўжалиги ютуқлари виставкаси билан танишди, Тошкентнинг диққатга сазовор жойларини кўздан кечирди.

Меҳмон олий ўқув юртлари шаҳарчасида В. И. Ленин номли давлат университетининг ўқитувчилари ва студентлари билан суҳбатлашди.

Э. Кеннеди Бутуниттифоқ клиник ва экспериментал хирургия илмий-тадқиқот институтининг Тошкентдаги филиалида, Тошкент медицина институтининг госпитал хирургияси кафедрасида, Орджоникидзе районидаги қишлоқ касалхонасида даволаш муассасаларининг иши билан, медицина таълимининг қўйилиши билан танишди.

Сенатор Э. Кеннеди ЎзТАГ мухбири билан суҳбатда Ўзбекистонда соғлиқни сақлашнинг ташкил этилишига юксак баҳо берди.

Э. Кеннеди ва унинг ҳамроҳлари Самарқандга бордилар.

(ЎзТАГ).

ШЧЕКИНОЛИКЛАР ТАЖРИБАСИ — ДЕҲҚОНЧИЛИК САМАРАСИ

Москва яқинидаги Шчекино комбинати кимёгарларининг кам ишчи кучи сарфлаб кўп маҳсулот етиштириш ҳамда ишлаб чиқаришда сифат ва самарадорликка эришиш юзасидан бошлаб берган ажойиб ватанпарварлик ташаббуслари пойтахт областимизда ҳам кенг ёйилмоқда. Пахта далаларида, чорвачилик фермаларида кам ишчи кучи билан кўпроқ самара олиш йўллари излаб топилмоқда. Тежамкорликнинг янги-янги резервлари ишга солинмоқда.

Бу ватанпарварлик ҳаракатини Ғалаба районидаги «Ўзбекистон ССР 5 йиллиги» совхози мисолида ҳам кўриш мумкин. Совхоз деҳқонлари қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини тобора юксалтириш, айниқса етакчи соҳа ҳисобланган пахтачиликни ривожлантиришда йил сайин катта муваффақиятларга эришмоқдалар. Совхозда илғор агротехника ва комплекс механизацияни кенг жорий қилиш ҳисобига «оқ олтин»дан муттасил мўл ҳосил олиняпти. Шунга асосланган ҳолда зарбдор йилда ялпи пахта етиштириш беш йиллик топшириғини бажариш планлаштириб қўйилган.

Шуниси диққатга сазоворки, бу ерда бир центнер пахта етиштиришга сарфланаётган меҳнат ва маблағ тобора камайиб бормоқда. Масалан, ўтган йили хўжаликда бир центнер пахта етиштиришга кетган харажат 22 сўмни ташкил этди. Бу, ҳатто, жаҳон миқёсида ҳам энг яхши натижа ҳисобланади. Шу ютуқлар эвазига 2 ярим миллион ўрнига 5 миллион сўм соф даромад олинди.

Хўжаликда пайдо бўладиган ҳар қандай янгилик, ташаббус, меҳнат намунаси тезкорлик билан кенг оммалашади. Шчекинолик кимёгарлар методини жорий қилишда ҳам худди шундай бўлди. Бу методнинг афзаллиги шундаки, у ишчи кучлари етарли бўлмаган тақдирда ҳам мумкин қадар кўп иш бажаришга ҳамда самарадорликни таъминлашга имкон берибгина қолмай, ҳаммани уюшқоқлик ва матонат кўрсатишга ўргатади. Шчекиноликлар методи хўжаликда қандай қўлланилаётганлиги ва унинг самаралари ҳақида совхоз партия комитетининг секретари Абдуолим Хўжақулов шундай дейди:

— КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси ўртоқ Леонид Ильич Брежнев ВЛКСМнинг XVIII съездида сўзлаган нутқида шчекиноликлар методининг катта имкониятларини қайд этиб, бу усул мамлакатда кенг миқёсда оммалашувини таъкидлаган эди. Хўжалигимиз меҳнат аҳли областдаги пахтакор хўжаликлари орасида биринчилар қатори шу илғор усулни амалда жорий этишга киришди. Бу ишда хўжалик коммунистлари ташаббус кўрсатмоқдалар. Агитаторлар, пропагандистлар ва сиёсий ахборотчиларнинг бу борадаги фаолиятини активлаштириб юбордик. Улар янгиликнинг моҳиятини конкрет мисоллар билан пахтакорлар, механизаторлар, сувчилар, химизаторлар ва бошқа мутахассислар орасида кенг тушунтирмоқдалар.

Биз ҳосил тақдирини ҳал қилувчи кишилар билан якка-якка ишлашга алоҳида эътибор бермоқдамиз. Ташаббускор шчекиноликлар усули биздан худди ана шундай иш тутишни талаб қилмоқда. Дастлабки самаралар ҳам кўзга ташланиб қолди. Масалан, уста пахтакор, Октябрь революцияси ва Меҳнат Қизил Байроқ орденлари кавалери Алима Айвазова раҳбарлик қилаётган Ульянов бўлимидаги 875 гектар пахта майдонининг 70 процентидан ортиғига сифат белгиси берилди.

Партия комитети бўлим пахтакорларининг илғор иш усулларини хўжаликдаги бошқа бўлимларда кенг жорий қилишни тавсия этди. Чунки бу бўлимда йилдан йилга ҳосилдорлик ошиб бормоқда. Ўтган йили ҳар гектар ердан 45 центнердан «оқ олтин» етиштирилиб, бир центнер пахтанинг таннархи 19 сўмни ташкил этган эди. Бўлим механизаторлари бир қанча ихтирочилик таклифлари билан чиқиб, уларни ишлаб чиқаришга жорий қилишмоқда.

Совхоз меҳнат аҳли КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорларига жавобан ўнинчи беш йилликнинг зарбдор учинчи йилида она-Ватанга 18 минг тонна «оқ олтин» етказиб бериш юзасидан юксак мажбурият олган. Уни ёруғ юз билан бажариш учун ҳозирги кунда ғўзаларга комплекс ишлов бериш уюшқоқлик билан олиб борилмоқда. 4 минг гектар майдонга 7 марта комплекс ишлов берилди, тўрт марта шарбат усулида суғорилди. Барча майдонлар 2 марта чеканка қилинди. Натижада ҳар туп ғўзада 8—10 тадан бўлиқ кўсак ҳосил қилинди.

Хўжалик механизаторлари бу йил етиштирилган ҳосилнинг ҳаммасини «зангори кема»лар ёрдамида териб олишга аҳд қилишди. Терим даврида хашарчилар, мактаб ўқувчилари жалб этилмайди. Бунинг учун юзта пахта териш машинаси, 300 та пахта ташийдиган тележка, 50 та транспорт трактори, 30 та кўрак териш машинаси ва бошқа қишлоқ хўжалик техникалари терим мавсумига шай қилиб қўйилди.

Э. ТУЛАГАНОВ,
С. ҲИДОЯТОВ.

Мавжуд 2 минг гектар пахта майдонидан пландаги 31,6 центнер ўрнига 40 центнердан ҳосил олиш учун курашаётган Бекобод районидаги Ленин номли колхоз аъзолари далаларда мўл ҳосил тўпладилар. Ҳозир ғўзага сўнгги ишлов бериш ниҳоясига етказилмоқда. Суратларда: хўжаликнинг илғор механизатори Эргаш Пўлатов пахтазорда.

Ж. Тўраев фотоси.

ЎНИНЧИ БЕШ ЙИЛЛИК ЗАРБДОРЛАРИ

Комсомол аъзоси Нагаш Қодир Далварзин мотор-ремонт заводининг илғор токари. У мазкур корхонада 7 йилдан буён ишлаб, катта тажриба ва малака орттирди. Ҳозирга келиб ўз касбини ёшларга ҳам ўргатмоқда. Суратда: Нагаш Қодир иш устида.

М. Қорабеков фотоси.

Хосият Мелибоева Оҳангарондаги қурилиш пластмассаси комбинатининг пешқадам ишчиси. Хосият бу ерда комбинат ишга тушган дастлабки кунлардан бери фидокорона меҳнат қилиб келмоқда. Шунингдек, комбинатда линолеум ишлаб чиқариш ҳам унинг иштирокида бошланган эди. Ҳозирги кунларда эса коллектив ўн хилдан ортиқ линолеум ишлаб чиқармоқда. Бунда Хосият Мелибоеванинг ҳиссаси катта бўлаяпти. Суратда: Хосият Мелибоева.

В. Сироткин фотоси.

ХАЛҚ ВАКИЛИНИНГ МАСЪУЛИЯТИ

Партиянинг халқ фаровонлигини юксалтириш йўлидаги қарорларини амалга оширишга мамлакатимизнинг кўп минг кишилик депутатлар отряди ҳам муносиб ҳисса қўшмоқда. Улар турли соҳаларда ташаббускорлик ва илғорлик кўрсатиб, белгиланган план-топшириқларини ортиғи билан бажариш учун курашишаётир. Жумладан халқ депутатлари Чиноз район Советининг активлари ҳам анчагина муваффақиятларга эришаяптилар.

Район Совети депутатлари сафида кўплаб жамоатчи активлар, халқ хўжалиги турли тармоқларининг тажрибали мутахассислари бор. Улар турли доимий комиссияларга бирлашиб хўжалик ва маданий қурилиш масалаларини тўғри ҳал этишга бош қўшмоқдалар.

Масалан ирригация ва мелиорация бўйича амалга оширилган кўпгина самарали тадбирларда шу соҳадаги доимий комиссиянинг ҳиссаси бор. Унинг аъзолари бир неча йилдан буён депутат С. А. Саямов раҳбарлигида район территориясидаги суғориш шоҳобчаларини тозалаш, ускуналарни ремонтдан чиқариш ишларини изчил назорат қилишмоқда.

Доимий комиссия тайёрлаган «Кузги-қишки тадбирларнинг бажарилиши ва ирригация тармоқларини тозалашга тайёргарлик кўришнинг аҳволи ҳақида»ги масалани олиб кўрайлик. Район ижроия комитетининг йиғилишида суғориш қурилмалари ва хўжаликлар ичкарисидаги дренаж қувурларининг сифатсиз тайёрланганлиги, бунинг туб сабаблари комиссия аъзолари томонидан аниқ кўрсатиб берилди. Кейин бу нуқсонларни тугатиш учун махсус бригада ташкил этиш, уни автомашина ва пайвандлаш агрегати билан таъминлаш ҳақида таклиф киритилди. Доимий комиссиянинг пухта назорати ва шу галги йиғилиш қатнашчиларининг конкрет чора-тадбирлари асосида тезда мавжуд камчиликлар бартараф этилди...

Бу район Советининг доимий активлари олиб бораётган катта ташкилий фаолиятнинг бир қисми холос. Бинобарин, М. Устабоев бошчилигидаги чорвачилик, Т. Умаров раҳбарлигидаги ёшлар билан ишлаш бўйича тузилган комиссиялар ҳам ўз соҳаларида катта тажриба тўплаганлар. Улар ютуқларни янада мустаҳкамлаш мақсадида райондаги жамоат ташкилотлари ва бошқа доимий комиссиялар билан мустаҳкам алоқада иш олиб боришади.

Партиямизнинг июль Пленумида чорвачиликни янада ривожлантириш ва қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтиришга алоҳида эътибор берилган. Чорвачилик бўйича доимий комиссия бу соҳада анча ишлар қилди. Унинг йиғилишларида жамоат чорвасини кўпайтириш билан боғлиқ масалалар мунтазам равишда изчил ўрганиб борилмоқда. Яқин кунларда депутатлар Охунбобоев номли колхозда дағал хашак тайёрлашни ва «Қизил Октябрь» колхозида қишловга тайёргарликнинг боришини текшириб чиқишди. Шунингдек, Карл Маркс номли ва «Москва» колхозларининг чорвачилик фермаларидаги аҳвол ҳам кўздан кечирилди.

СОВЕТ ХОДИМИ МИНБАРИ

Наказларни кўнгилдагидек бажариш учун турли форма ва методлар самарали равишда ишга солинмоқда. Аҳолининг ҳар бир истаги шу тармоққа алоқадор доимий комиссиянинг назорати остида боради. Бу комиссия аввало сайловчиларнинг наказы қанчалик ўринли эканлигини, лозим бўлган тадбирларни аниқлаб олгач, депутатга уни бажариш юзасидан тегишли йўл-йўриқ ва кўмаклар беради. Маълум вақтда халқ талабининг амалга оширилиши текширилади, доимий комиссия йиғилишида масъул кишиларнинг ҳисоботи тингланади.

Депутатлар ва доимий комиссиялар ишини янада яхшилаш, ташаббускорлик фаолиятини кучайтириш юзасидан район ижроия комитети ходимлари белгилаётган тадбирлар ҳам яхши натижа беряпти. «Доимий комиссия ишини ташкил этиш», «Халқ депутатлари статуси тўғрисида қонун» ва ўтказилган бошқа кўплаб темалардаги семинар-ўқишлар активлар сафини ўстиришга, ишчанлик вазиятини вужудга келтиришга имкон берди.

Район Совети депутатлари фаолиятини кузатганда айрим доимий комиссияларнинг қониқарсиз ишлаётганлиги ҳам сезилади. Халқ маорифи, социалистик қонунчилик ва жамоат тартибини сақлаш, коммунал хўжалик ва ободончилик бўйича тузилган доимий комиссияларда баъзи соҳалар эътибордан четда қолиб кетяпти. Баъзида фактлар синчиклаб текширилмасдан қарорлар, ноаниқ тавсиялар қабул қилиш ҳоллари учрайди. Уларнинг ижроси устидан мунтазам назорат ўрнатилмаган. Йиғилиш қарорларини ёзиб бориш ва расмийлаштиришда ҳам чалкашликлар мавжуд.

СССР янги Конституциясида депутатлар, жумладан доимий комиссиялар фаолиятини бундан ҳам кучайтиришга алоҳида аҳамият берилган. Бунга жавобан халқ вакиллари бунёдкорлик режаларини ҳаётга тадбиқ этиш учун тобора кўпроқ активлик кўрсатишаётир. Чиноз район Советининг депутатлари ҳам эришган ютуқларини янада мустаҳкамлашлари, камчиликларни эса ўз вақтида бартараф этишлари лозим.

Ж. РОҲАТОВА,
область ижроия комитети ташкилий - инструкторлик бўлимининг инструктори.

ИДЕОЛОГИЯ ВА ҲАЁТ

АГИТАТОР ДАЪВАТИ

Колхозимизнинг оммавий-сиёсий иш активистлари меҳнаткашлар ўртасида катта иш олиб бормоқдалар. КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Л. И. Брежневнинг КПСС Марказий Комитетининг июль Пленумидаги «СССР қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш тўғрисида»ги доклади, июль Пленуми қарорлари суҳбатларимизнинг асосий мавзуи бўлиб қолди.

Мен 10-бригадада агитаторлик қиламан. Асосий ишим — колхоз касаба союз комитети раислиги. Бўш вақт топиб, ҳар куни бир шийпонга бораман. Дала айланаман. Колхозчилар билан суҳбатлашаман.

Колхозимиз бу йил 5430 тонна пахта, 840 тонна маккажўхори дони, 238 тонна шоли, 1175 тонна полиз маҳсулотлари, 765 тонна сут, 90 тонна гўшт ва бошқа қишлоқ хўжалик ҳамда чорвачилик маҳсулотлари етиштириш мажбуриятини олган.

Биз бу мажбуриятларнинг масъулияти ва моҳиятини колхозчиларга тушунтириб берганмиз. Агитаторнинг маҳорати ҳам худди ана шунда, яъни муҳим янгиликларни хўжалик олдида турган вазифалар билан боғлаб, халққа яхши тушунтиришдадир. Бу борада бизга дала шийпонлари мудирлари яқиндан ёрдам бермоқдалар.

Мен агитаторлик қилаётган Б. Алибоев бошлиқ бригада аъзолари эса ўтган йил 95 гектар ерга чигит экиб, ҳар гектар майдондан 25 центнердан, жаъми 249 тонна пахта етиштиришлари керак эди. Бригада аъзоларининг фидокорона меҳнат қилишлари натижасида ҳар гектар майдондан 32,1 центнердан, жаъми 305 тонна ҳосил йиғиб, давлатга топширилди.

Бригада аъзолари ўнинчи беш йилликнинг учинчи йилида янада юксак марра сари интилмоқдалар. Бу йил 150 гектар ерга чигит экиб, ҳар бир гектар майдондан 35 центнердан, жаъми 525 тонна «оқ олтин» етиштириб бериш мажбуриятини олганлар. Бригада коллективи бу йилги об-ҳаво қийинчиликларига қарши мардонавор курашиб, майдонларда тўлиқ кўчат сақлаб қолиш учун ҳаракат қилди. Ҳозирги кунда далаларда мажбуриятни қоплайдиган даражада ҳосил тўпланмоқда.

Мен ўз шахсий иш планимда белгиланганига кўра, агитация ишларини дала ишлари билан боғлаб, илғор коллективлар тажрибалари, колхоз ва район янгиликлари билан колхозчиларни таништириб бораман.

Колхозчилар ўртасида СССР Конституцияси, Ўзбекистон ССР Конституцияси, КПСС Марказий Комитети июль Пленуми, республика Компартияси Марказий Комитети X Пленуми ҳақида ўтказган суҳбатларим барчага манзур бўлди. Мен суҳбатларимда асосий эътиборни бу йилги об-ҳаво ноқулай келганлиги туфайли ишни намунали олиб бориш ва колхозчиларнинг иш нормаларини бир ярим-икки ҳисса қилиб бажаришга қаратмоқдаман.

Бригада дала шийпони колхозчиларнинг иккинчи дам олиш уйига айланган. Бу ерда радио, шахмат-шашка ва бошқалар бор. Бригада аъзолари кундалик газеталарни ўз вақтида олиб турадилар. Колхоз фельдшери Йўлдошев дала шийпонига тез-тез келиб, суҳбатлар ўтказиб туради. Бизда ҳар ҳафтанинг сешанба ва шанба кунлари агитаторлар куни бўлади. Ўша куни колхозимиздаги ҳамма агитаторлар бригадаларга бориб, энг сўнгги янгиликлар билан колхозчиларни таништирадилар.

Яқинда колхоз правлениеси ва партия ташкилоти томонидан тузилган сифат комиссияси бу бригаданинг далаларига «Сифат белгиси» берди. Бригада аъзолари 50 сўм пул мукофоти билан тақдирланди.

Биз, агитаторлар бундан кейин ҳам илғорлар тажрибаси ва партиямиз қарорларини меҳнаткашларга тушунтириб боришни ўз бурчимиз, деб биламиз, бу билан социалистик мажбуриятларнинг бажарилишига ўз улушимизни қўшамиз.

У. ЮНУСОВ,
Оққўрғон районидаги «Ленинобод» колхози 10-бригадаси агитатори.

ПАХТА ТЕРИШ МАШИНАСИГА СИФАТ БЕЛГИСИ БЕРИЛДИ

«ХВН-1,2 А» пахта териш комбайни йиғим-терим арафасида Сифат белгисига сазовор бўлди. Шу тариқа «Ташсельмаш» заводининг коллективи беш йилликнинг учинчи йили учун қабул қилган мажбуриятнинг асосий бандларидан бири бажарилди.

Ингичка толали пахта териш учун мўлжалланган бу машина пахтани териш ва дастлабки тозалашни бирга қўшиб олиб боради. Машина 80 от кучига эга бўлган тракторга тиркалганида унинг тезлиги ошади, терим ишларининг сифати яхшиланади.

«ХВН-1,2 А» — давлат Сифат белгисига сазовор бўлган пахта териш комбайнларининг иккинчи туридир. Йил бошида «17 ХВ-1,8 Б» машинасига фахрий беш бурчак тамғаси босилган эди. Эндиликда эса «Ташсельмаш» заводи ишлаб чиқараётган пахта териш агрегатларининг 35 процентига ана шу эмблема қўйилган.

Бултур завод ингичка толали пахта терадиган комбайнларни кўплаб ишлаб чиқаришга киришди. Ўша пайтда планда белгиланган 650 та ўрнига 921 та машина тайёрланди. Бу йил корхона конвейеридан ана шу маркадаги 1600 та «зангори кема» тушади. Машиналарнинг ҳаммасини колхоз ва совхозларга муддатидан илгари етказиб беришга қарор қилинди.

Сифат белгиси қўйилган комбайнларнинг дастлабки туркуми Туркманистон деҳқонларига жўнатилди.

(ЎзТАГ мухбири).

ПАРВАРИШ АВЖИДА

КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорларини изчиллик билан амалга ошириш учун курашаётган Оққўрғон районидаги «Партия XXII съезди» колхози деҳқонлари давлатга кўпроқ «оқ олтин» сотиш учун барча куч ва имкониятларини ишга солмоқдалар. Ҳосили кам майдонларга қўшимча ишлов беріляпти. Кўсакларнинг тезроқ очилиши учун барча агротехника тадбирлари ишга солинмоқда.

Машина билан териладиган майдонлар бегона ўтлардан бутунлай тозаланди.

Колхознинг Акрам Бобот оев бошлиқ бригадаси аъзолари йиғим-терим олдидан ишни янада авж олдириб юборишган. Ғўзалар тўрт марта қондирилиб суғорилди. Саккиз марта сифатли культивациядан чиқарилди. Чеканка барвақт тамомланди. Шундан кейин кўсаклар яна кўпайиб қолди. Ҳозир ҳар бир тупдаги кўсакларнинг сони 15—20 таданга тўғри келади. Бу хирмоннинг ўтган йилга нисбатан анча салмоқли бўлишидан далолат бериб турибди.

Деҳқонлар аввалги мажбуриятларини қайта кўриб чиқишди, ҳар гектар ердан камида 40 центнердан ҳосил кўтаришга аҳд қилдилар. Бу эса ўтган йилга нисбатан 10 центнерданга кўпдир.

Б. ЙЎЛДОШЕВ.

Л. Н. ТОЛСТОЙ ТУҒИЛГАН КУННИНГ 150 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН.

ҲАЁТБАХШ АНЪАНАЛАР

(ЁЗУВЧИ — ТАНҚИДЧИ СУҲБАТИ)

ТАНҚИДЧИ. Лев Толстой «рус адабиёти олтин даври»нинг буюк сиймоси. Бу улуғ зот 82 йил умр кўрди, 60 йилдан ошиқроқ умрини ижодга бахш этди, жаҳон адабиёти хазинасини нодир дурдоналар билан бойитди. Ўзбек китобхони у ҳақда илк бор «бўйи баравар китоб ёзган» адиб деб эшитган эди, унинг жамики ёзган асарлари 90 томга жо бўлган. У ғоят машаққатли ва зиддиятли ижод йўлини босиб ўтди; тинимсиз изланиш, ҳақиқатни қидириш, халқ бахти ва тақдири ҳақида астойдил қайғуриш, ҳаловатсиз ўй суриш бу улуғ санъаткор ижод йўлининг асосий моҳиятини ташкил этади.

Лев Толстой ҳаётлик чоғидаёқ гениал санъаткор, улуғ инсон сифатида эътироф этилган эди. Ҳаётлигидаёқ унинг ижоди теварагида қизғин баҳс-мунозаралар кетган, ҳар бир синф, ҳар бир табақа вакили бу серқирра хазинадан ўзи учун мақбул жиҳатларни олишга, ўз савияси, диди даражасида талқин этишга интилган. Бироқ Лев Толстой ижодига энг одил, энг тўғри илмий баҳони В. И. Ленин берди. Ленин Толстой ижодини яхлит ҳолда бутун мураккаблиги, зиддиятлари билан олиб қарайди, унинг қарашларидаги, ижодидаги заиф, номатлуб жиҳатларни ҳам рўй-рост айтади, айни пайтда унинг жаҳон бадиий маданияти ривожидаги хизматига жуда юқори баҳо беради. Бу баҳодаги уч моментга эътиборни жалб этмоқчиман:

В. И. Ленин М. Горький билан учрашувлардан бирида Лев Толстой ҳақида сўз очиб: «Европада унинг билан бир қаторга кимни қўйиш мумкин?» — деб сўрайди ва ўзи: «Ҳеч кимни» деб жавоб беради.

В. И. Лениннинг «Л. Н. Толстой» сарлавҳали мақоласида Л. Толстой «ўз асарларида шу қадар катта масалаларни майдонга қўя олдики, бадиий кучи жиҳатидан шу даража баландга кўтарилдики, унинг асарлари жаҳон бадиий адабиётида олдинги ўринлардан бирини эгаллайди», Толстой ижоди «бутун инсониятнинг бадиий тараққиётида олға томон қўйилган бир қадам» деган сўзларни ўқиймиз.

Ниҳоят, яна бир момент. Ленин «Лев Толстой — рус революциясининг кўзгуси» мақоласида Толстой ижодидаги қарама-қаршиликлар сабабини изоҳлаб, булар тасодифий эмас, Толстой яшаган рус ҳаётидаги зиддиятли шароитнинг ифодасидир, дейди Лев Толстойни маълум даврдаги рус халқининг тимсоли даражасига кўтаради. Бошқа бир мақоласида «кўп миллатли рус халқи оммаси Толстой тилидан гапирди, — дейди.

ЁЗУВЧИ. Сиз келтирган мисоллардан ҳам кўриниб турибдики, Ленин Толстойни рус халқи бағридан, рус муҳитидан, Россия ижтимоий шароитидан, рус тупроғидан ўсиб-қалқиб чиққан улуғвор бир қоядек тасаввур этади.

Бунга яна шуларни қўшимча қилиш мумкин. Толстойнинг шахс сифатидаги муҳим хислати — ундаги тафаккур мустақиллиги, мислсиз жасорати! Унинг император билан, синод билан олишганларидан ташқари мен сизга икки нарсани айтиб берай.

Фалсафа оламида Шопенгауэр, Ницше назариялари инсон бахтини мутлақо инкор қилиб, инсоният ҳалокатини башорат қилиб турган даврда Толстой бахт ҳақида ҳаётбахш роман ёзади. «Анна Каренина» — биласиз — бахт ҳақидаги мулоҳазалардан бошланади. Толстой ўз даҳосига ишонган мустақил мутафаккир, оқимга қарши борган санъаткор. Одатда биз: «Ҳаёт фаровон бўлса, одамлар бахтли яшайди» деймиз. Бу, бир жиҳатдан тўғрига ўхшаб кўринади. Ўша вақтлар ҳам албатта шундай деганлар. Аммо Толстой бунга қарши бориб, масалани мутлақо аксинча қўяди. Ҳаёт фаровон бўлса бахтли яшаш қийинми? Унда аҳмоқ ҳам, ялқов ҳам бахтли яшайверади-ку! Бироқ гап аҳмоқнинг бахти ҳақида эмас. Шунинг учун Толстой ўз формуласини беради: «Бахтли бўлиш сенинг бурчинг, бурчни бажарсанг ҳаёт фаровон бўлади».

Гап фаол бахт тушунчаси ҳақида кетяпти. Бахт учун курашнинг ўзи бахт. Курашмасанг фаровон ҳаёт келмайди.

Иккинчи мисол: Толстой ҳаётлигидаёқ бутун жаҳон унга кўз тиккан. Кўплар сўрашади: шундай буюк адибга нима учун Нобель мукофоти бермаганлар? Ҳақли савол. Аслида Толстой бу мукофотга тақдим қилинган. Петербург академиясининг архивида бунга оид ҳужжатлар бор. Лекин Толстой Скандинавия мамлакатларидаги ёзувчиларга хат ёзиб, мени бундан халос қилинглар, деб илтимос қилгани учун бу мукофот берилмаган. Буни олимлар кейинги вақтгача адибнинг камтарлигига йўйиб келдилар. Аммо бу кўпларга ғалати туюлар эди — бундай жўн камтарлик Толстойга хос эмас.

Ниҳоят, бир унутилган интервьюдан маълум бўладики, Толстой Нобельни ўз заводларида ўша вақтнинг уруш қуроли — порох ишлаб чиқаргани учун ёмон кўрар экан. Порох пулидан бўлган мукофотни олмайман, депти. Унинг урушга қарши ғояси — шиор эмас, мана шундай ички табиий бир ҳис эди.

Бунга ўхшаш фактлар беҳад кўп. Толстой шахсининг улуғлиги, унинг халққа яқинлиги ана шунда.

ТАНҚИДЧИ. Толстой ижоди — реализмнинг буюк эҳсони, мўъжизаси, янги юксак чўққиси. Толстойнинг Шекспир ижоди ҳақидаги баҳс-мунозараларини ўқиб айрим ўртоқлар буюк Толстойнинг буюк Шекспир ижодига танқидий муносабатидан ажабланадилар. Толстойнинг Шекспир ижоди хусусидаги танқидий мулоҳазалари шахсан менга Шекспирни инкор этиш бўлиб эмас, Толстой реализмининг ўзига хослигини, Толстой билан Шекспир реализми орасидаги тафовутни тушуниб олишга ёрдам берувчи калитдек туюлади. Толстой ижоди Шекспирдан кейинги жаҳон реализмининг жуда бой тажрибасини ўзида мужассам этди ва, боя айтилганидек, янги, юксак босқичга кўтарди; Толстой ҳар қандай адабий штампларни, шартлиликларни инкор этиб ҳаётнинг «асл ифодаси» сари интилди, у инсонни «оқ» ва «қора», яхшилик ва ёмонлик, эзгулик ва ёвузлик тимсоли сифатида кўрсатишдан воз кечиб жонли, кўпқиррали, дарё сувидек ўзгариб борувчи, барча инсоний хусусиятларни ўзида намоён этувчи сиймо тарзида таҳлил этишни шиор қилиб олди ва ижодида унга амал қилди.

ЁЗУВЧИ. Толстой фавқулодда буюк, лекин унда ҳамма нарса табиий. У ўз ғояларини қаёқдандир четдан олиб китобига илова қилиб бермайди, унинг буюк ғоялари адибнинг қийналиб изланиш жараёнида, ёзиш процессида туғилади. Толстой ўзининг бутун ҳаётини, ижодини тугал бир хулоса деб эмас, бир жараён деб тушунган. «Менинг учун энг муҳими, — дейди у, — битган иш эмас, иш жараёнидир. Ҳаётим ҳам жараёндир».

Ромен Роллан унинг уч буюк асари — «Уруш ва тинчлик», «Анна Каренина» ҳамда «Тирилиш»ни яхлит бир асар сифатида тасаввур қилиб кўради. Буларни ёзиш даврида Толстой ҳаёт, тарих, шахс, бахт, тақдир, аҳлоқ, халқлар ҳақидагина эмас, Шекспирга, Пушкинга, Бетховенга, умуман санъатга муносабат ҳақида қийналиб ўйлайди. Унинг халқ кучига ишончи, санъат кучига ишончи, тинчликка муносабати шу ишлар жараёнида шаклланади. Бу гуманистик ғоялар шу буюк асарларни ёзишдан аввал эмас, иш жараёнида, асарлар ва адиб шахси билан бирга етилиб, Толстойнинг буюк санъати билан қоришиб юзага келади.

Толстой жамият ва халқ ҳаётининг қалб уришига ғоят сезгир эди. «Анна Каренина» воқеалари бошланган йилларни ҳозир тарихчилар ҳамма жиҳатдан, хўжалик, сиёсат, аҳлоқ — ҳамма нарса чок-чокидан кетган паришонлик даври деб аташади. Толстой романни «Облонскийлар уйида ҳамма нарса алғов-далғов эди» деб бошлайди. Романнинг бошқа бир вариантида «Подшо хонадонида ҳамма нарса алғов-далғов» дейилган экан. Шу бир жумладан Сиз мамлакат, жамият аҳволи ҳақида катта перспектив манзараларга руҳан ҳозирланасиз. Толстой реализми мутлақо алоҳида реализм. Унинг энг асосий белгилари, Сиз айтганлардан ташқари, шиддаткорлик ҳамда табиийлик.

ТАНҚИДЧИ. Толстойдан кейин қўлига қалам олган бирорта адиб унинг ижодини, тажрибаларини четлаб ўтиши мумкин эмас. Ёзувчи Л. Леонов «бизларнинг ҳар биримизда Толстойдан озгина бўлса-да зарра бор». деганида тўла ҳақли. Сиз «Совет Ўзбекистони»да босилган «Инсон руҳининг улуғворлиги» сарлавҳали мақолангизда ўзбек реалистик прозасининг шаклланиши ва ривожида Толстойнинг ҳиссаси ҳақида яхши гаплар айтибсиз. Дарҳақиқат, Толстойнинг ўзбек адабиётига бевосита таъсиридан кўра билвосита таъсири кенгроқ, кучлироқ ва самаралироқ. Ёдингизда бўлса керак, 30-йилларда яратилган бир асарда айни «Тирилиш» романидаги Катя — Нехлюдов муносабатларини эслатадиган ситуация ифода этилган; агар эътибор берсангиз, асарнинг худди ўша нуқталари нисбатан заиф чиққан. Ёки бошқа бир мисол. 50-йилларда Нехлюдов жасоратини эсга соладиган — ўзи йўл қўйган хатони англаб етиб, ўз шахсий ҳузур-ҳаловатидан воз кечиб мусибатга дучор бўлган одамга ҳиммат қўлини чўзадиган «олижаноб одамлар» «жасорати»ни улуғловчи ўнлаб асарлар майдонга келди; орадан кўп ўтмай шу турдаги асарларнинг деярли барчаси унитилди-кетди.

Бунинг сабаби «Тирилиш»даги ситуацияга ўхшатма ясашдагина эмас, менимча, мазкур асарлардаги муваффақиятсизликларнинг боиси Толстой тажрибасига юзаки қарашда, муштарак ситуациянинг янги қирраларини оча билмасликда, янги ҳаётий далилларнинг етишмаслигида, янгича ўзига хос нуқтаи-назарнинг заифлигида, ниҳоят Толстойга хос реализмдан узоқлигида.

ЁЗУВЧИ. Толстойни тушунмай, Толстой реализмининг моҳиятига етмай туриб унга эргашган одам сўзсиз тақлидчилик кўчасига кириб қолаверади.

Шуни унутмаслик керакки, Толстойнинг таъсири хусусий ҳодисадагина эмас. Улуғ адибнинг юксак эпик санъати сирини эгаллаш масаласини олайлик. Толстойга хос бундай санъат бутун-бутун адабиётларнинг етуклик белгиси саналади.

Роман, эпопея деганда кўпроқ эпик санъатнинг ташқи белгиларини тушунамиз. Толстой худди жонли ҳаётдагидек тирик олам яратганидек.

У ҳаётнинг бус-бутунлигига, моҳиятига интилган. Ҳаётга тақлид қилмаган, у тасвирламаган, ҳаётнинг ўзини гапиртирган. У ҳаётнинг, табиатнинг, инсоннинг ўз эзгулигига инонган. Буни четдан олиб кириб бўлмайди, деб билган. Унинг ижодидаги даҳо, табиийлик, чексизлик, қудрат, батафсиллик, шафқатсиз стихияли реализм — мана шундан. Толстой қаламига хос бу фазилатларни шунчаки ўқиб ўрганиб бўлмайди, уларни юракдан ҳис этиш, чуқур англай билиш лозим.

Гоҳо адабий таъсир, хусусан Толстойнинг таъсири ҳақида анча жўн гаплар юради; мана, Толстой турибди-ю, уни ўқиб, таъсирланиб ёзавериш мумкиндай. Йўқ, Толстой ғоят талантли, катта тажрибали адибларгагина мактаб бўла олади.

Бизда унинг асарлари ўтган асрдаёқ таржима қилина бошланган. 1878 йилдаёқ Сатторхон томонидан таржима қилинган ҳикоя ва масаллар дарсликларга кирган. Октябргача 30 га яқин кичик асарлари таржима қилинган экан.

Бу яхши иш эди, албатта. Лекин бу ҳали чинакам Толстой эмас эди. Унинг асосий асарлари она тилимизда сўнгги 30—40 йил ичидагина чинакамига қайта ҳаётини бошлади.

Шуниси ҳам борки, Шарқда, жумладан бизда Толстой ҳамма вақт ҳам тўғри тушунилавермаган. Унинг фалсафий аҳлоқий қарашлари кўпинча хато англанган. Ўша кезлардаги тарихий шароит шундай эди.

ТАНҚИДЧИ. Адабий таъсир, традицияларни параллеллардан, ўхшаш ситуациялардангина қидириш даври ўтди чамамда. Кейинги пайтларда адабий таъсир ва традициялар ғоят хилма-хил кўринишда ҳаттоки баҳс-мунозара шаклида намоён бўлиши алоҳида эътироф этилмоқда. Ҳозирги адабий тажрибада ва адабиёт илмида Толстойнинг реалистик тасвир принципларига, Ленин ибораси билан айтганда, унинг энг хушёр реализмига,

Асқад МУҲТОР, Умарали НОРМАТОВ.

КИЧКИНТОЙ БЕМОРЛАР УЧУН

ТОШКЕНТ медицина институти даволаш комплексининг янги педиатрия корпуси дастлабки беморларни қабул қилди. Янги корпус беш қаватдан иборат бўлиб, унда терапевтик, неврологик, гастроэнтерологик, кардиологик, пульманологик клиникалар, туғма касалликлар билан касалланган болалар учун бўлим жойлашган. Педиатрия корпусида эмизикли оналар учун республикада биринчи махсус бўлим ҳам очилди. Бу бўлимда оналар дам олибгина қолмай, шу билан бирга зарур ҳолларда даволанадилар ҳам.

Корпус бир йўла 340 болани қабул қила олади. Болалар учун бу ерда барча қулайликлар яратилган. Даволаш кабинетлари ва лабораториялар энг янги диагностика ва даволаш техникаси билан жиҳозланган. Бу ерда мамлакатимизда ишлаб чиқарилган аппаратлар ва приборлар билан бир қаторда социалистик мамлакатлардан, шунингдек, Буюк Британия, Италия, Франция, Швеция ва Япония фирмаларидан келтирилган асбоб-ускуналар ўрнатилган.

Болалар шифохонасининг ишга тушиши билан ТошМИ янги комплексига қарашли даволаш клиникаларининг биринчи навбатини қуриш тугалланди. «Медицина шаҳарчаси»нинг иккинчи навбати янги шифохона билан ёнма-ён барпо этилмоқда. Бир неча хирургия корпуслари, етти қаватли ўқув биноси, консультация поликлиникаси қурилмоқда. Ҳозирги вақтда 12 мингдан зиёд врач, ўқитувчи, студент истиқомат қилаётган медиклар шаҳарчаси кенгайтирилмоқда.

(ЎзТАГ).

ЁШ СОЗАНДАЛАР ЯНГИ УЙДА

● В. А. УСПЕНСКИЙ номидаги республика ўрта махсус музика мактабида ўқишга келган икки юзга яқин бола янги уйга кирди. Яқинда бу ерда тантанали равишда интернат очилди. Интернат учун тўрт қаватли бино қурилди.

Бу йил бу ерда 635 бола фортепиано, скрипка, виолончели ва бошқа асбоблар чалишни ўрганади. Янги бўлим — дирижёрлик — хор бўлими очилди.

Интернатнинг очилиш кунида мактаб тарбияланувчилари кичик ўртоқларига концерт қўйиб бердилар. Бу концертда классик композиторларнинг асарлари ҳамда бугунги кунда В. А. Успенский номли мактабда ижодий маҳорат сирларини ўрганаётганларнинг асарлари янгради.

Ҳозир республикада 225 та музика мактаби ва 10 та музика билим юрти бор.

(ЎзТАГ).

Оққўрғон районидаги «Озод» колхозининг Мамат Пирматов раҳбарлик қилаётган звено аъзолари ҳар гектар ердан 40 центнердан «оқ олтин» топширишга сўз бергандлар. Деҳқонлар баракали меҳнат қилишиб мажбуриятни қоплайдиган даражада ҳосил етиштиришди. Ялпи ҳосил техника ёрдамида териб олинади. Звено бошлиғи эса мавсумда 250 тонна пахта териб бериш иштиёқи билан яшамоқда. Суратда: М. Пирматов. Ҳ. Аввалов фотоси.

ЎЗБЕКИСТОНДА БАЛИҚ ОВЛАШ БОШЛАНДИ

«БАЛИҚЧИ» ишлаб чиқариш бирлашмасининг коллективи пойтахт областининг ихтисослаштирилган магазинларига дастлабки минг центнер балиқ жўнатди. Бу бирлашма Ўзбекистонда кузги балиқ овлаш мавсумини бошлаб берди. Бу йил хўжалик балиқчилари сув ҳавзасининг ҳар гектаридан 30 центнерга етказиб ҳар хил балиқ тутиш мажбуриятини олдилар. Бу — республика ҳовузлари ўртача ҳосилдорлигидан саккиз центнер кўпдир.

Балиқ ўстириш технологиясига пухта риоя этиш, сув ҳавзаларидаги кислород режимини контрол қилиб туриш яхши натижалар берди. Мавсум бошланиши арафасида балиқлар текшириш учун тутиб кўрилганида «сув ости фермалари»даги жониворларнинг ўртача вазни бир килограммга етганлигини кўрсатди.

Кузги балиқ овлаш мавсумига тайёргарлик барча ихтисослаштирилган хўжаликларда авж олиб кетди. Ўзбекистон балиқчилари 90 минг центнер, яъни ўтган йилгидан 4 минг центнер кўп балиқ овлашни мўлжаллаб қўйдилар.

(ЎзТАГ).

Серкуёш республикамизда

● ФАРҒОНА ишлаб чиқариш-аграр бирлашмасига қарашли ихтисослаштирилган «Ўзбекистон» совхозида қурилган завод узумнинг дастлабки тоннасини қабул қилиб олди. Бу завод мавсумда икки минг тоннадан зиёд узумни қайта ишлашга мўлжалланган. Хўжаликда бу йил ёш токлар дастлабки ҳосил берди. Бу ерда мусаллас ва винонинг ширин навларини тайёрлаш учун яроқли узум етиштирилади. Беш йилликнинг охирига келиб корхонанинг қувватини икки баравар ошириш мўлжалланмоқда.

Қарши районидаги токзорлар ва боғлар ўртасида ҳам шундай завод барпо этилди. Наманган яқинида ана шундай корхонани қуриш тугай деб қолди.

«Узплодоовощвинпром» аграр-саноат бирлашмаларининг заводлари бу йил қайта қурилди. Бултургига нисбатан 14 минг тонна мева ва узумни қайта ишлаш мўлжалланмоқда.

● БУХОРО ип газлама комбинатининг ёш тўқувчиси Манзура Ниёзова хизмат зонасини кенгайтирди. Энди у 30 та станокда ишламоқда. Бу тармоқ нормасидан икки баравар кўпдир. Манзура бундан тўрт йил аввал ҳунар-техника билим юртини битириб комбинатга келганди. У бошқа тўқувчилар — миришкорлар ишини диққат билан кузатиб борди, уларнинг тажрибаларини ўрганди. Ишчи ВЛКСМнинг 60 йиллиги шарафига қабул қилган мажбуриятларини барвақт бажарди. Беш йилликнинг тўрт йили топшириғини ниҳоясига етказди. Бутун маҳсулотнинг 95 процентидан ортиғи аъло сифатли бўлди.

● АМУДАРЁДА ёзда сув ғоят кўпайиб кетди. Кейинги йилларда Амударё суви бунчалик кўпаймаган эди. Орол денгизининг сувига жуда кўп сув қўшилди.— Тахиатош гидроузелининг шлюзлари орқали денгизга 23 миллиард кубометр — ўтган йилдагига нисбатан ўн саккиз миллиард кубометр кўпроқ сув оқизилди.

Бундан ташқари Қўнғиротга яқин жойдаги Шувоқ деган ерда жойлашган сунъий тўғон орқали Амударё дельтасидаги ҳамма кўлларни тўлдиришга ва 150 минг гектардан зиёдроқ яйловларни суғоришга муваффақ бўлинди. Бу ерларда ўт ва қамишдан мўл ҳосил олинди.

Амударё суви кўпайган пайтда Амударё районидаги колхоз далаларини сув босиш хавфи туғилди. «Югкаракалпакводстрой» трестининг механизаторлари, бир қанча хўжаликлар ва район ташкилотларининг механизаторлари дарёни жиловлаш учун жангга киришдилар. Бульдозерчилар, экскаваторчилар, скреперчилар дарё соҳилида кеча-кундуз меҳнат қилдилар. Қирқинчи километрдаги участкада сув йўлини тўсадиган дамба бир метрдан ҳам баланд кўтарилди. Бунинг учун қарийб 150 минг кубометр тупроқни суриш тўғри келди. Ж. Бекназаров, У. Сапарбоев, А. Пономарев бригадалари айниқса яхши меҳнат қилдилар.

Амударё ҳозир яна илгаригидек сокин оқмоқда. Сувнинг кўпайиши Орол денгизи сув сатҳи пасайиб кетишининг олдини олишда муҳим роль ўйнади.

(ЎзТАГ).

ҳамиша ҳаёт ҳақиқатига садоқат принципига, ҳаётни кенг кўламда бутун улуғворлиги, зиддиятлари билан кўрсатиш, инсон шахсига универсал тарзда ёндашиш йўлига, фаол гуманизмига қизиқиш ғоят кучли. Худди шу масалада Лев Толстой реалистик принциплари, гуманизми билан баҳсга киришиш ҳоллари ҳам бўляпти.

ЕЗУВЧИ. Аслида устозга, унинг тажрибаларига муносабат хилма-хил кўринишда, Сиз айтганингиздек, ҳаттоки баҳс-мунозара шаклида ҳам бўлаверади. Биласизки, ҳатто Горький ҳам бошда Толстой билан ҳамфикр бўлган эмас. Аср бошида бу икки адиб икки йилча бирга бўлишди, уларнинг ҳар учрашуви жиддий баҳсларга айланиб кетарди. Ўша кезлари бу икки улуғ зот ўртасидаги муҳаббатнинг сабаби фақат уларнинг шахс сифатидаги буюклигида ва зулмга қарши нафратининг муштараклигида эди.

Ҳаммамизга, шу жумладан жуда катта адибларга ҳам, Толстойнинг асл қиёфасини, ижодининг туб моҳиятини танитган Ленин мақолалари бўлди.

Шундай қилиб, Толстойни тушунгандан кейин, унга чексиз муҳаббат ва ҳайрат уйғонгандан кейингина ижодкор унинг санъати чўққиларига интилабошлайди.

Ва, шуниси ҳам маълумки, ҳар бир интилиш чўққига олиб чиқавермайди. Толстой яратган чексиз оламда дарров тўғри йўл топиб кетиш ҳам мушкул. У қулочга сиғмайди, у яратган туйғу ва ҳаяжонлар юракка сиғмайди. Пайқаб, уқиб олишга бўлган ҳар бир уриниш яна ичкарироққа бошлайди, ичкарида эса янги уфқлар, чексиз кенгликлар бор. Менимча, Толстой санъатига эришиш айрим адиблардан ҳам кўра, бутун-бутун адабиётлар тақдирида яққолроқ кўринади.

Энди, конкрет «Тирилиш» ва унинг таъсири ҳақида. Бу буюк асар қўлёзмалигидаёқ жаҳонга телеграф орқали тарқаб кетган. Аммо уни қандай тушуниш кераклиги ҳақида ҳали ҳам баҳслар бор.

Кўплар уни Нехлюдовнинг гуноҳ ювиш саргузаштлари деб, диний мотивларга боғлаб тушунтирадилар. Аммо чуқур ўйлаб кўрилса, Толстой келтирган диний эпиграф ҳам, Нехлюдовнинг «эзгу» саргузаштлари ҳам бутун Россиядаги ҳақиқий ҳаётни шиддатли ва шафқатсиз реалистик тасвирда кўрсатиш йўлидаги арзимас баҳона, бир восита холос. Нехлюдовнинг Россия бўйлаб кўрган, танишган одамлари, суҳбатлар, манзаралар, Катюша Маслованинг ўзи, бари-бари, мамлакатда ҳамма нарса, бинобарин одамлар ҳам ўзгараётганини кўрсатиб туради. Чиркин манзаралар оша келажакнинг хира нурлари, қандайдир янги маънавият кўринади.

Хўш, романнинг мана шу ички моҳиятини англамай туриб, унга эришган ёзувчи нимага эришиши мумкин? Юқорида Сиз келтирган далиллар — «Тирилиш»га эргашиб ёзилган асарларда ёзувчи учун баҳона, восита бўлган нарсаларгагина тақлид бор-у, асарнинг туб моҳиятини ташкил этган жиҳатларни англаш йўқ. Шунинг учун ҳам улар тақлиддан нари ўтолмаган.

ТАНҚИДЧИ. Ҳар бир миллий адабиёт, хусусан реализм йўлига кейинроқ кирган адабиётлар ривожини Толстой кўтарган чўққидан туриб таҳлил этиш, Толстой чўққиси билан қиёслаш шу адабиётнинг реалистик даражасидан, балоғатидан бир нишона. Биз А. Қодирий, Ойбек, А. Қаҳҳорлар прозасини шу мезон билан ўлчаймиз, улар ижодида Толстой реалистик принциплари билан муштарак жиҳатларни топамиз ва бу билан фахрланамиз; бугунги ўзбек прозасининг ютуқларини шу чўққи билан қиёслаб ҳам қувонамиз, ҳам ўйга толамиз.

Толстой таъсири, традицияси ҳақидаги гапни унинг етук асарлари таржималари аҳамиятидан бошлаш керак. Шуни мамнуният билан қайд этиш зарурки, унинг шоҳ асарлари — «Уруш ва тинчлик», «Анна Каренина», «Казаклар», «Ҳожимурод» етук сўз усталари томонидан ўзбек тилига моҳирона таржима қилинган.

ЕЗУВЧИ. Бу таржималар ўзбек тилининг, реалистик имкониятларини намойиш этувчи, бу тил Толстойдек улкан хассос реалист санъаткор ифода этган картиналарни айнан гавдалантиришга, персонаж қалб диалектикасини, нафис руҳий кечинмаларини очишга қодир эканлигини тасдиқловчи ажойиб ҳужжатдир. Бу таржималар айни пайтда ўзбек адабиётидаги реалистик тасвир маҳоратининг улкан ғалабасидир.

ТАНҚИДЧИ. Энди Толстой реализмининг бугунги адабиётимиз учун баъзи бир ибратли томонлари, мунозарали жиҳатлари ҳақида гаплашсак.

Толстой қалами остидан чиққан ҳаёт лавҳалари, одамлар сиймоси бамисоли ҳаётнинг ўзидан шундай кўчириб олинганга ўхшайди. Бироқ бу ҳаётнинг айни нусхаси, фотографияси эмас. Толстой тасвири натурализмдан, эмпиризмдан йироқ. Толстой ҳаётни бутун тафсилотлари билан эринмай тасвир этади. Уларни ўқиганда дидли китобхон ҳеч қачон зерикмайди. Бундай икир-чикирлардан жуда катта бадиий умумлашмалар юзага келади. Толстойдаги «икир-чикирлар» билан кенг масштаблиликнинг ажойиб тарзда туташиб кетиши кишини ҳайратга солади.

Ҳозирги кунда қатор адибларимиз толстойчасига батафсил, жонли тасвир йўлини тутмоқчи бўладилар-у, уларнинг ёзганлари баъзан зерикарли чиқади, оддий тавсиф ҳолига тушиб қолади. Шуларга асосланиб бу хил тасвир йўлини «эскирган»га чиқариш ҳоллари ҳам бўляпти...

ЕЗУВЧИ. Толстой тасвири устида гап борганда «батафсил тасвир», «зерикарли», «зерикарсиз» деган ибораларга тез-тез дуч келиб турамиз.

Бу масалада ҳам Толстой санъатининг бир сири бор. Буни нима десам экан... Эҳтимол «бадиий динамизм» деб атасак бўлар. Толстойнинг узун, батафсил «зерикарли» тасвирларида ҳам ички ҳаракат, жўшқинлик бор. Ҳаёт ҳаракатда, ҳислар ҳаракатда. Юзаки қараганда ҳаракатсиз кўринган жойлар ҳам ичидан қайнаб ётади. Ҳатто табиат манзараларида ҳам ҳаракат бор. Андрей Болконскийнинг оғир ярадор ҳолатдаги осмон тасвирини эсланг: хотира, ўй, ҳис-туйғу ҳаракатлари, ҳаяжон, умид, сўлиш...

Ёки «Уруш ва тинчлик» бошида Шерер меҳмонхонасидаги базмни эсланг: қанча эҳтирос! Қанчалар чуқур маъно, кенг кўлам! Ниҳоят, бир сокин жумладан буюк эпопеянинг конфликт тугуни сезилади: «Бонапарт ўз кемаларини ёндирибди» деган жумла жаҳоний масштабларни очиб юборади. Ундан то 1825 йилнинг инқилобий тўлқинларигача сезасиз?

Йўқ, бунақа сеҳрли санъат ҳеч қачон эскирмайди, унинг моҳиятини англамайдиганлар учунгина «эскириши» мумкин!

Батафсиллик ҳар хил бўлади. Достоевскийча ёки Жойсдаги сингари психологик титкилашлар ҳам бор. Толстойдаги батафсиллик — ҳаёт маъносини қидириш. Пьер Безуховни, Левинни олинг. Уларнинг умри, худди Толстойнинг ўзиникидай, ҳаётдаги ўз ўрнини қидириш билан ўтади. Умумбашарий муҳаббат, эзгулик, инсон камолоти, инсонлар бирлиги ғоялари шунда туғилади — ҳаёт сирларини очишга интилиш давом этади.

ТАНҚИДЧИ. Ҳозир яратилаётган эпик турда воқеалар, ҳодисалар тасвирига эмас, инсон шахсига, шахс тақдири ва руҳиятига қизиқиш кучайганлиги янги тенденция сифатида қайд этилмоқда. Шу ўринда беихтиёр Л. Толстой тажрибаси — «Уруш ва тинчлик» ёдга тушади. Ахир «Уруш ва тинчлик»да тарихий ҳодисалар, жанг воқеалари, ов, базм, оилавий можаролар ҳам ҳайратда қолар даражада кенг ва батафсил гавдалантирилган, айни пайтда бу ҳол кўпдан-кўп алоҳида персонажларнинг шахсиятини, қалб бисотини, характерини, тақдирини тўлалигича гавдалантиришга асло монелик қилмаган. Ҳозирги кунда реалистик «воқеанавислик»нинг иккинчи планга ўтиб қолаётганлиги давр талаби, тақозасими ёки бошқа сабаблари борми?

ЕЗУВЧИ. Ҳар замоннинг ўз муҳити, шароити ва талаби бор.

Толстой жаҳонда ноёб ва ягона. Айни Толстойча ёзиш мумкин эмас. Айни Толстойча ёзиш керак ҳам эмас. Қолаверса бизнинг замонамизда.

Ҳозир Толстойни такрорлаш кулгили бўлар эди. Гап Толстойча ёзишда эмас. Бизда бевосита Толстой таъсиридаги ёзувчи йўқ, лекин, шу билан бирга, Толстой таъсиридан ҳоли бўлган ёзувчи ҳам йўқ. Бу — пародокс, ғалати эшитилиши мумкин.

Гап Толстой эстетик принципларининг, Толстой гуманистик ғояларининг давомийлиги ҳақида бориши мумкин.

ТАНҚИДЧИ. Боя айтилгандек, Толстой ҳақиқий маънодаги реалист, у ҳамиша ҳаётни ўз кўринишида гавдалантиради, ҳар қандай фикр, ҳақиқатни шу кўринишда ифода эта билади. Бу йўл бугунги адабиётда муваффақият билан давом этяпти. Айни пайтда социалистик реализм адабиёти ҳаётни шартли, рамзий тарзда ифода этишни ҳам рад этмайди. Кейинги пайтларда бу йўлга қизиқиш хийла кучайди. Бу ҳол қизғин баҳсларга сабаб бўлмоқда, айрим ўртоқлар бу йўлни номақбул. реализм бинобарин Толстой традицияларидан чекиниш, деб атамоқдалар. Сиз бу ҳақда нима дер эдингиз?

ЕЗУВЧИ. Реализмнинг, хусусан социалистик реализмнинг бағри кенг. Ҳаётни айни ўз шаклида кўрсатиш йўли сингари шартли, рамзий усул ҳам унинг бағрига сиғаверади. Бироқ ҳар иккиси ҳам маҳорат талаб қилади. Гап яна маҳорат ва эстетик принципларда.

Биз Толстой тажрибасини фақат унинг тасвир усулидангина иборат деб билмаймиз. Толстой сабоқлари у танлаган изчил реалистик йўлда ёзабилишгина эмас. Мураккаб ҳаётий муносабатлар системасида шахс, инсон ва тарих, ахлоқий бурч — ҳозирги адабиётимиздаги бу мотивлар Толстой реализми билан томирдош. Бу ҳаётий традициялардан чекиниш кўп кўнгилсизликларга олиб келганлиги сир эмас: модернизм, соф психологизм, янги роман назариялари ва тажрибалари шунинг оқибатидир.

ТАНҚИДЧИ. Толстойнинг Шарқ халқлари адабиёти, Шарқдаги фалсафий оқимлар билан яхши танишлиги маълум. У ёшлигидаёқ араб халқ эртакларини берилиб ўқиган, араб ва турк тилларига қизиқиб, маълум тайёргарлик билан шу тиллар бўйича аъло баҳода имтиҳон топшириб Қозон университетига кирган, университетда А. К. Козимбек сингари туркий халқлар тарихи билимдонларидан сабоқ олган. Толстойнинг туркий халқлар тили, урф-одати, адабиёти, тарихини яхши билиши унинг кавказлик туркий халқлар, бошқирдлар ҳаётидан олиб ёзган асарларида аниқ сезилиб туради. Толстой асарларида шарқ халқлари адабиёти, фалсафаси таъсирини кўриш мумкин. Чунончи, Толстойнинг болаларга аталган асарларида, қатор қисса ва ҳикояларида, жумладан «Ҳожимурод» ва «Икки газ ер кифоя» сингари асарларида шарқ халқлари адабиётида кенг расм бўлган притча — ҳикоят шакли приёмларидан баракали фойдаланган. Шуниси қизиқки, Толстойда қадимги ҳикоятга хос ошкора дидактика, панд-насиҳат йўқ, унда шарққа хос донишмандлик реалистик тасвирга сингдириб юборилади; бошқачароқ қилиб айтганда, ҳикоят усули реализмга хизмат этади, реалистик асосда тамомила янгиланади. Қадимий адабий анъаналарига қизиқиш ортиб бораётган шу кунларда Толстойнинг бу тажрибаси ҳам ниҳоятда қўл келиши мумкин.

ЕЗУВЧИ. Шарқ фалсафий ва адабий тажрибасининг улуғ реалист ижод призмасидан ўтиб яна Шарқнинг ўзига қайтиши бу — жуда қизиқ ва мураккаб масала. Бу саволга икки оғиз сўз билан жавоб бериш мушкул. Бу иккиёқлама ижодий жараённи махсус ўрганиш керак. Бу Сиз — адабиётшуносларга ҳавола.

ТАНҚИДЧИ. Қисқаси, Толстой ижодида бугунги кунга даҳлдор жиҳатлар беҳисоб. В. И. Ленин бундан етмиш йилча бурун Толстойнинг қолдирган меросида ўтмишга айланмай, келажакка мансуб бўлган нарсалар бор, деб башорат қилган эди. Биз юқорида тилга олган Толстойнинг ҳозирги адабий жараёндаги ҳаётбахш традициялари ҳам шу башоратнинг нақадар ҳаққонийлигини тасдиқлаб турибди.

ДУНЁ ОВОЗИ
ЧЕТ ЭЛ ХАБАРЛАРИ

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМНИНГ ЁРҚИН КЎРИНИШИ

БЕРЛИН, 4 сентябрь. (ТАСС). ГДР жамоатчилиги ва матбуоти «Интеркосмос» программасига мувофиқ янги халқаро космик учиш мувафаффқиятли тугалланганлигини табрикламоқда. Бугун газеталар орбитал илмий-тадқиқот комплекси ичида биргаликда ишлар программаси бажарилганлиги тўғрисидаги, космонавтлар В. Биковский билан З. Йеннинг ерга қайтиб тушганликлари ҳақидаги хабарни босиб чиқардилар.

Янги космик эксперимент — социализмнинг фан-техника соҳасидаги қудратини кўрсатувчи ёрқин далилидир, деб ёзади «Нойес дойчланд» газетаси. Халқаро экипажларнинг орбитал станциялар ичидаги ишлари социалистик интернационализм принципларига асосланган қардошларча ҳамкорлигимиз жуда катта имкониятларга эга эканлигидан далолат беради.

Совет Иттифоқи билан ҳар томонлама ҳамкорлик, деб уқтиради «Берлинер цайтунг» газетаси, бизнинг олдимизда коинотга йўл очиб берди, космик тадқиқотларда бизнинг бевосита иштирок этишимиз учун имконият яратди. Бундай ҳамкорлик ГДР халқ хўжалигига катта фойда келтирмоқда, фан ва техникани жадал ривожлантирмоқда. Биргаликдаги космик эксперимент партияларимиз, давлатларимиз ва халқларимиз ўртасидаги бузилмас иттифоқнинг далилидир, деб таъкидлайди «Берлинер цайтунг» газетаси.

ОРАГА НИФОҚ СОЛМОҚДА

БУДАПЕШТ, 4 сентябрь. (ТАСС). Венгрия Социалистик ишчи партиясининг марказий органи «Непсабадшаг» газетаси бундай деб ёзади: Хуа Го-Фэннинг Болқонга қилган сафари ҳозирги Пекин раҳбарлари буюк давлатчилик, гегемончилик йўлининг давоми бўлди.

Хуа Го-Фэннинг Бухарест ва Белградда айтган гаплари Ғарб агентликларининг Пекиндан одатда тарқатадиган гапларига нисбатан дудмал ва пардаланган бўлди, деб ёзади «Непсабадшаг» газетаси. Ҳатто шунда ҳам у Хитойнинг агрессив буюк давлатчилик сиёсати моҳиятини акс эттирувчи тезисларни эълон қилди, фикрларни ўтказмоқчи бўлди. Хитой халқаро кескинликни юмшатишга, халқларнинг мустақиллик ва ижтимоий тараққиёт йўлидаги антиимпериалистик курашига аввалгидек қарши чиқабериш, Хитойнинг сиёсати Социалистик ҳамдўстлик мамлакатларига қарши қаратилганлиги равшан кўриниб турибди.

Пекин «совуқ уруш»ни қайтадан бошлашга уринаётган, қуролланиш пойгасини кучайтираётган, кескинликни юмшатиш соҳасида эришилган натижаларни бузишга интилаётган реакцион Ғарб доираларининг шеригидир. Хитой империалистик давлатларнинг бош ҳарбий блоки бўлган НАТОни қўллаб-қувватламоқда, холбуки НАТОнинг фаолияти социалистик мамлакатларга, шунингдек ўз миллий мустақиллиги ва суверенитетини ҳимоя қилаётган ривожланаётган давлатларга қарши қаратилган.

Хитой раҳбарлари ўз сиёсатининг аввало Совет Иттифоқига ва бутун социалистик мамлакатлар ҳамдўстлигига қарши қаратилганлигини яширмаяптилар. Болқон сафари вақтида Хуа Го-Фэн айтган гаплар Хитойнинг социалистик мамлакатлар бирлигини парчалашга, уларнинг ҳамкорлигини заифлаштириш ва қўпоришга интилаётганлигидан далолат беради. Муайян империалист доиралар ҳам шу мақсадга интиляпти.

Хуа Го-Фэннинг Болқонга қилган сафари давомида Хитой ўзини қўшилмаган мамлакатларнинг дўсти қилиб кўрсатишга уриниб, қўшилмаган мамлакатлар ҳаракатини шу ҳаракат билан ҳамкорлик қилаётган социалистик давлатларга қарама-қарши қилиб қўйиб, уларнинг орасига нифоқ солиш учун ҳар бир имкониятдан фойдаланмоқчи эканлиги яна равшан бўлди. Хитой агрессив гегемончилик мақсадларига амал қилиб, Вьетнамга сиёсий ва иқтисодий тазйиқ ўтказмоқда. Куба қўшилмаслик ҳаракатига мансуб бўлган, тараққиёт йўлига кирган Ангола билан Эфиопиянинг қонуний ҳукуматларига ёрдам бераётганлиги учунгина Хитой унга қарши мислсиз кампания ўтказмоқда.

Хуа Го-Фэннинг Болқон сафари социалистик мамлакатларнинг жипслигини бўшаштириш мақсадини, Европада тинчликни мустаҳкамлаш йўлидаги курашга, ялпи юмшашув жараёнига халақит бериш мақсадини ўз олдига қўйган эди, деб таъкидлайди пировардида «Непсабадшаг» газетаси.

ИРРИГАЦИЯНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

ДЕҲЛИ, 4 сентябрь. (ТАСС). Бултур Ҳиндистонда 2,8 миллион гектардан ошиқ қурғоқ чўл ерлар қўшимча суғорилди, бу йил яна шунча ерни суғориш мўлжалланмоқда, дейилади қишлоқ хўжалиги ва ирригация министрлигининг бу ерда эълон қилинган хабарида.

Ҳиндистонда тез-тез қурғоқчилик бўлиб туради. Шунинг учун ҳам суғориш қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши ҳажмини кўпайтириш, ҳосилдорликни кўтариш, шунингдек аҳолини иш билан таъминлашда биринчи даражали аҳамият касб этади.

Қарийб ярим миллиард киши қишлоқ жойларида яшайдиган мамлакатнинг ҳайдаладиган ерларни кенгайтириш борасидаги имкониятлари чекланган. Ҳукумат аввало деҳқончиликни инсенсивлаш жумладан ирригация тармоқларини кенгайтириш ҳисобига қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши ҳажмини кўпайтириш йўлларини изламоқда. Ҳозирги вақтда Ҳиндистондаги суғориладиган ерлар жами майдони 52,2 миллион гектарга боради. Ерлар катта-катта ирригация объектлари — каналлар, сув омборларидан фойдаланиш йўли билан, шунингдек артезиан қудуқлари, оддий қудуқлар каби кичик объектлар орқали суғорилмоқда.

Ҳиндистонда мустақиллик йилларида 500 та катта ва ўрта ирригация объектлари ишга туширилди.

НИКАРАГУА: КУРАШ ЗЎРАЙМОҚДА

САН-ХОСЕ, 4 сентябрь. (ТАСС). Никарагуада бундан 10 кун аввал кенг оппозицион фронт чақириғига биноан бошланган ҳукуматга қарши ялпи забастовка кенгайиб бормоқда. Забастовка «Диктатор Сомоса йўқолсин!», «Сиёсий маҳбуслар озод этилсин!», «Мамлакатдаги ҳаёт демократлаштирилсин!» деган шиорлар остида ўтмоқда. Забастовкага саноат корхоналарининг ишчилари, хизматчилар, хизмат доирасидаги ходимлар, студентлар келиб қўшилмоқда. Бу ердан олинган хабарларга кўра, забастовкаларда меҳнаткашлар ва ўқувчи ёшларнинг 90 процентдан ошиғи қатнашмоқда. Катта-катта шаҳарларда янги оммавий намойишлар бўлиб ўтди. Эстели шаҳрида эса баррикадалар кўтарилди.

НЬЮ-ЙОРК, 4 сентябрь. (ТАСС). Диктатор Сомоса Қўшма Штатларнинг мададига суяниб халқ ғалаёнларини бўғишга уринмоқда. Миллий гвардиянинг жазо отрядлари Матагальпи аҳолисидан қаттиқ ўч олди. Бу аҳоли шу муҳим иқтисодий ва сиёсий марказни бир неча кун мобайнида контроль қилиб турганди.

Ватанпарварларга қарши милтиқ, тўппончалар, ёш оқизувчи газли бомбалар ишга солинди. Натижада 50 дан ошиқ киши ўлдирилди, ўнлаб киши жароҳатланди, кўпгина қамоққа олинганлар ҳам бор.

Сомоса забастовка раҳбарларидан 200 га яқин кишини қамоққа олиш тўғрисида фармойиш берди. Сиёсий обзорчиларнинг фикрига кўра бу нарса режимнинг заифлигидан яна бир карра далолат беради.

Америка информация агентликларининг хабарларига кўра, диктатор бутун ҳукмронлиги тарихида энг қийин даврни бошидан кечирмоқда.

АҚШ маъмурияти Никарагуанинг ички ишларига очиқдан-очиқ аралашиши мумкин деб ёзади «Нью-Йорк таймс» газетасининг мухбири. Автор Сомоса оиласи билан Қўшма Штатлар анъанавий яхши алоқада бўлиб келганликларини эслатади.

Шундай қилиб, Қўшма Штатлар оғизда ўзини инсон ҳуқуқларининг ҳимоячиси сифатида кўрсатса, амалда энг реакцион режимларни қўллаб-қувватламоқда.

ПАРИЖ, 4 сентябрь. (ТАСС). Францияда чиқадиган «Фигаро» газетасининг ёзишича, Никарагуадаги аҳвол ниҳоятда кескинлигича қолмоқда. Марказий Америкадаги шу мамлакатда кураш янада зўрайиши кутилмоқда.

Вашингтон деб ёзади «Юманите» газетаси, Никарагуадаги воқеаларнинг боришини ташвишланиб кузатмоқда. Сомоса режими Қўшма Штатлар ҳукуматининг ҳар томонлама, биринчи навбатда молиявий ва ҳарбий мадади туфайли ҳокимият тепасида турганлигига ҳеч кимнинг шубҳаси йўқ. Никарагуа экономикаси тамомила барбод бўлди, деб таъкидлайди газета. Ташқи қарзи бир миллиард долларга етган. Кам тараққий этган кичик мамлакат учун бу жуда катта қарздир. Никарагуада катта ёшдаги аҳолининг 70 проценти на ўқишни, на ёзишни билади. Аҳолисининг ўртача умр кўриши Лотин Америкасида энг паст даражалардан бирига тенг.

Никарагуада демократия ва социал иқтисодий тараққиёт учун кураш, деб ёзади пировардида «Юманите» газетаси, тўла ғалабага қадар давом этади.

НАВБАТДАГИ ЎЗБОШИМЧАЛИК

ЖАНУБИЙ Африка Миллий конгресси раҳбари Нельсон Манделанинг рафиқаси ва сафдоши Винни Манделани яна бир марта ирқчилар суд курсисига ўтказишди.

Винни Мандела биринчи марта 1958 йилда қамоққа олинган эди. Шундан бери 20 йил давомида у ирқчи амалдорлар томонидан кўп марталаб таъқиб қилинди. Шунга қарамай бу мард аёл Форстер тузумига қарши курашни давом эттириб, оммавий намойишларда фаол қатнашди. 1977 йилда у жамоатчиликнинг қатъий талаби билан турмадан озод қилинган эди, аммо дарҳол унга узоқ Брандфорд шаҳарчасига мажбуран кўчиб ўтиш ва ҳуқуқларини чеклаш тўғрисида суд қарори топширилди. Ҳозирги вақтда В. Мандела ана шу қарорни бузганликда айбланиб, ирқчилар судига тортилди. Суратда: Винни Мандела.

ТАСС фотохроникаси.

САЛОМ, ТОҒЛАР

Ростдан ҳам улар тўдаланган похолдан бўриникига ўхшаш ин кавлаб, икки ин бирбирига туташган жойда ухлашар экан.

— Менга тоққа қараб ётишга ўнгроқ қилиб ин кавлаймиз, — деди Ғойибназар уларнинг ишига астойдил қизиқиб.

— Совқотиб қоласан жўра, — деди иккинчи бола.

— Совқотсам, сизларнинг инларингга кираман.

— Оёғингни биз томонга қилиб, бошингни чиқариб ётаверасан бўлмаса. Биз барибир ичкарида ётамиз. Бошқа ин кавлаб юрмаймиз. Ҳадеб ин кавлайверсак похол ҳам чўкиб кетиши мумкин, — деди қорачадан келган, иссиқдан юзлари ёрилиб кетган бола.

— Тўғри айтади, — қўшилди иккинчиси.

— Отингни эгарини бошингга қўйиб оласан, совқотсанг жабдуғини ёпиб ол, — ўргатди у катта кишилардек.

У ой ёруғида ним товланаётган чўққиларга тикилиб, чарчоқдан хаёл суришга улгурмай уйқуга кетди. Иннинг тўридаги болалар ҳам ўша заҳотиёқ тинчиб қолишди. Ғойибназар ярим кечада совқатганиданми ёки нимадир шитирлаганиданми уйғониб кетди. Икки-уч киши пичирлашиб, ниманингдир ҳисоб-китобини қилишарди. Ғойибназар жойидан қўзғалмай уларнинг гап-сўзларига қулоқ солди. Улар қопни судраб, сомон уюмларининг бирига кўмишди. Кейин узоқ вақт қачон олиб кетишни маслаҳат қилишди. Ғойибназар уларнинг уччаласини ҳам таниди. Бердимурод, Матқобил амаки ва яна бири Ғойибназар ҳаммадан яхши кўрадиган Дўстмурод бобо эди.. «Ия, Дўстмурод бобо ҳам ўғирлик қиладими?» уйлади у... Бироздан сўнг қопларни эшакларга ортишди. Эшаклар қумлоқ йўлга тушганидан қишлоқ томон кетаётганлиги сезилиб турарди.

Ғойибназар яна ухламоқчи бўлган эди, кўз олдида уч башара Бердимурод, Матқобил ва Дўстмурод боболар гавдаланаверди. Сўнг болаларга яқинроқ бориб эгарни бошига қўйди. Жабдуқни устига ёпиб, кўзларини юмди. Ухлаш олдидан ҳеч қачон ўйхаёлларингни охирига етказа олмайсан. Биринчиси тугамасдан иккинчиси бошланаверади. У шерикларининг ухлаганига ҳавас қилиб, ўзи ҳам ухлаб қолди.

Эрталаб кечаси бўлиб ўтган воқеа ҳақида ҳеч кимга оғиз очмади. Дўстмурод бобо билан Бердимуроднинг кўзига қараган эди, иккиси ҳам кўзини олиб қочди. Улар алланимани сезишган эди. Тушга яқин Дўстмурод бобо секин уни ёнига чақирди.

— Кўрдингми? — деди у бўшашиб.

— Ҳа, — деди Ғойибназар гуноҳкорона.

Дўстмурод бобонинг кўзлари пирпираб, қошлари учиб тушар, тиззалари билинар-билинмас қалтирарди. Ғойибназар Дўстмурод бобонинг кўзига қаролмас, ич-ичидан унга раҳми келарди. Қани у киши Ғойибназарнинг бу воқеани ҳеч кимга айтмаслигини билса эди.

— Қўйишмади, ўзингга ҳам бир қоп берамиз дейишди. Қишда болаларимнинг чирқиллашиб қолганлигини эслаб, хўп деворибман. Нима қилай, Ғойибназаржон? — деди Дўстмурод бобо хижолатдан ўзини йўқотиб.

— Хотиржам бўлинг, ҳеч кимга айтмайман бобо, — деди Ғойибназар астойдил.

— Худо хайрингни берсин бўтам, қишлоққа борганингда уйга кир, сенга ҳам бирор пулини бераман. Сизларга ҳам қийин.

— Раҳмат бово, керак эмас. Ўз ҳаққимни беришса бўлгани.

— Беришади, ўзим олиб бераман, кўнглинг тўқ бўлсин, — деди ишонч билан Дўстмурод бобо.

Шу пайт узоқдан отлиқ Матқобил кўринди. Унинг ҳатти-ҳаракатидан ниманидир айтишга шошилаётгани сезилиб турарди. Хирмондагилардан бири унинг отини жиловидан ушлаб, нарироқдаги қозиққа боғлаб келди.

— Бугун тушда лектир келармиш, — деди у ҳовлиқиб.

— Нега? Ишни текширарканми? — сўради кимдир.

— Ким билади бирортаси ёзгандир-да, — жавоб қилди Матқобил безовта бўлиб.

— Биринчидан лектир эмас, лектор. У шикоят текширмайди. Дунёда бўлаётган воқеалар ҳақида сўзлаб беради,— деди бошини белбоғи билан танғиб олган ҳамма Абдурайим аскар дейдиган киши, «лектор» сўзидаги «о» ҳарфига урғу бериб.

Унинг бу лақабни олишининг боиси бор. Босмачилар тугатилиб, уруш тамом бўлгандан кейин ҳам беш-олти йил чамаси аскарлик формасини ечмади. Аскарлик кийими йиртилмайдими ёки унда бошқаси ҳам бормиди, қачон қарамаанг формада юрарди. Шунинг учун одамлар: Абдурайим аскар бўлиб туғилган дейишарди. Аскар гапини қўшиб гапиришмаса кўпчилик уни танимасди.

— Ҳайрият, шунақа дегин. Раис шундай дегандан сўнг шошганимдан уйга ҳам кирмай етиб келдим-да, — деди Матқобил бироз ўзига келиб.

Бу гап одамлар орасида тарқалиб, ҳамма тараддудга тушиб қолди. Ғойибназар ҳам лекторнинг нималар ҳақида гапиришини ўйлай бошлади. Ўша одамга буғдой ўғрилари, ишёқмас хирмон ишчилари ҳақида гапирсамикан? Матқобил билан Бердимуродни айтса, Дўстмурод бобони ҳам айтиши керак. Лекин у кишини айтиб бўлмайди. Ўн битта боласи бор. Аслида у кишининг ўн учта боласи бўлиб, иккитаси бултурги очарчиликда ўлиб кетган эди. Шунда Дўстмурод бобо жиннинамо бўлиб қолган дейишади. Шу боисдан бўлса керак аламидан дўм билан колхоз раисини тутиб олиб, роса дўппослаган экан. Улар қўрққанларидан Дўстмурод бобога колхоз омборидан озиқ-овқат беришибди. Бўлмаса қолган бола-чақаси ҳам очликдан ўладиган бўлган экан. Раисдан тортиб ўнбошигача у кишидан қўрқишининг сабаби ҳам шундан бўлса керак. Қандай қилиб у бечорани лекторга айтиб бўлади. Лекин Матқобил билан Бердимурод нобоб одамлар. Айниқса Бердимуроднинг турқи совуқ, кўзлари одамнинг кўзига ўхшамайди. Унинг отасини Ойқор ошиб, Афғонистонга қочиб кетган дейишади. Онасининг айтишича, Матқобил ўлгудай порахўр, иложи бўлса ўлган одамдан ҳам пора олгиси келар экан. Аслини олганда, дунёда ёмон одам бўлмаса керак. «Яхши-ёмон» деган гап кишилар бир-бирини чуқур тушунмай қолишларидан ёки бир киши иккинчи кишини тан олмаслигидан келиб чиққан бўлса керак. Мана шу Бердимурод ёки Матқобил амаки ҳам бировлар учун чинакам севимли, энг азиз инсон бўлса керак. Яхши одамлар кимлар учундир энг тубан киши бўлиб туюлса ажаб эмас.

Тушга яқин лектор яна бир отлиқ билан бирга келди. Уларнинг бири алланималар дер, бошқаси маъқуллар эди. Маъқуллаётган одам шу ердан, колхоздан бўлса керак. Болалар ҳам отларини секинлатиб, келганларга қарашди. Матқобил ўзини бечора ҳол кўрсатиб, уларга пешвоз чиқди.

[Давоми. Боши газетанинг 2, 5 сентябрь сонларида].

Нурали ҚОБУЛ.

Пойтахтдаги «Сувенир» фабрикаси коллективи ишлаб чиқараётган совға буюмлари харидорлар эътиборини қозонган. Корхонада ана шундай буюмларнинг янги-янги хилларини ишлаб чиқариш ўзлаштирилаяпти. Жумладан, Москвада бўладиган Олимпиадага атаб ҳам қатор эсдалик совғалари тайёрланмоқда. Суратда: бу ишга улкан ҳисса қўшаётган токарлар В. Смирнов ва Ҳ. Ёқубжонов иш устида.

И. Глауберзон ва В. Сироткин фотоси.

ҲАМ КЛАССИКА, ҲАМ ХАЛҚ РАҚСИ

РЕСПУБЛИКА хореография билим юрти одатдагидан икки баравар кўп —150 ёш талантни қабул қилди. Бу ўқув юрти ўттиз йилдан буён Ўзбекистон театрлари, бошқа қардош республикаларнинг театрлари учун артистлар тайёрлаб бермоқда. Ҳозирги вақтда турли шаҳарлардаги музика мактаблари ва билим юртлари ҳузурида тузилган махсус хореография бўлимлари ҳам музикали драма театрлари учун раққос артистлар тайёрлаб бермоқда. Яқин орада бир неча областда хореография билим юртларини очиш мўлжалланмоқда.

(ЎзТАГ).

ИЛМ ФАН — БЕШ ЙИЛЛИККА

ТАБИАТ БИОФАБРИКАЛАРИ

КУЗНЕЦК бактериал ўғит лабораторияси дуккакли экинларнинг биологик азот ҳосил қилишига имкон берувчи янги препарат-ризоторфин ишлаб чиқаришни ўзлаштирди. Областнинг колхоз ва совхозларига 100 минг гектардан ортиқ ерга етадиган ризоторфин юборилди.

Ризоторфин — торф асосида тайёрланувчи тугунак бактериялар препаратидир. Масалан, Пенза области шароитида шундай препарат билан ишлов берилган дуккакли экин уруғлиги гектар бошига камида 10 центнердан қўшимча пичан берди. Бунда дуккакли экинлар тугунак бактериялар ёрдами билан бир йил мобайнида гектар бошига 2 центнердан азот ғамлади. (1 грамм торфда 5—8 миллиард тугунак бактерия бор). Ҳаводаги азотни ютувчи ва ризоторфин ёрдамида уни дуккакли экин илдизида йиғув ўзига хос митти биофабрикаларнинг иши ғоятда самаралидир.

Кузнецк лабораторияси ризоторфин ишлаб чиқаришни икки баравар кўпайтирмоқчи.

И. БОДРОВ,
ТАСС мухбири.

„ШАЙТОНЛАР“

(ЎЧМАС ИЗЛАР)

ШУНДАЙ қилиб, эртакдаги довюрак ботирлар сингари разведкачилар ҳам бугун кечаси «борса келмас» йўлдан кетишди. Юрса товонидан ўт чақнайдиган бу йигитлар муҳим топшириқ билан душман орқасига ўтишганида кўринмас одамга айланишади-ю, улар ўтган жойларда «тиқ» этган шарпа эшитилмасди. Шунинг учун ҳам қисмда уларни «шайтонлар» деб ҳазил ном билан аташарди.

Улар ўн киши эди. Бутазор бўйлаб, ариқларда биқиниб, сув-лой кечиб, эмаклаб, югуриб, тунлари дам олмай не-не азобларни бошдан кечиришади. Разведкага боришга буйруқ берилди. Ҳаво очиқ, қоронғи осмонда юлдузлар чарақлаб турса ҳам, қаршидан эсаётган совуқ изғирин юзларни музлатарди. Йигитлар тонг оқара бошлаганда Польшанинг Карпат шаҳрига етиб келишди. Шаҳарнинг бир четидаги қулай, қалин бутазор ичига киришиб, дурбинга ўхшаш кузатув аппаратини ўрнатишди. Ундан шаҳар қиёфаси яққол кўриниб турарди. Бир неча кундан кейин мана шу шаҳарга қўшинларимиз ҳужум бошлаши керак эди. Бугун эса, шаҳарда мудофаада турган фашист босқинчиларининг ҳарбий қисмлари ҳолатини ўрганиб, «тил» тутиб келтириш зарур.

Николай Панченко аппарат орқали ҳарбий қисмлар ўрнашган нуқталарни кузатар экан, ёнидаги йигитни туртиб шивирлади:

— Азим, қарагин,— дея аппаратдан кўзини олиб нари сурилди. Новча, қорачадан келган қотма йигит унинг ўрнига ўтди-да, аппаратга кўзини тутиб бир лаҳза диққат билан кузатгач:

— Ўша ерда бир гап бор, Николай, — деди Азимбой дўстига эшитиларли овозда, — қўриқчи уйга тез-тез кириб-чиқиб турибди...

Ҳарбий қисмлар жойлашган нуқталар қоғозга тушгач, «тил» тутиш режаси ҳам тузилди. Ниҳоят шаҳар атрофига қоронғилик чўкди. Разведкачилар кўчанинг бир четидаги, боя мўлжаллаб қўйишган уйга қараб силжишди. Кўчага қараган дераза ойнасига парда тутилган. Парда орасидан ғира-шира шуъла кўринади. Ташқарида эса автоматини бўйнига осиб ҳафсала билан у ёқ-бу ёққа юриб турган соқчининг гавдаси қорайиб кўриняпти. Уни тезлик билан асфаласофинга жўнатиш вазифаси Азимбойга юкланди. У қўлидаги автоматни ростлаб, белидаги қиндан ханжарини суғириб олди ва ўзини паналаб, оёқ учида шарпасиз аста бораверди. Соқчи орқасига ўгирилиб нариги томонга юра бошлаган пайтда унга етиб борди-ю, ханжарини зарб билан биқинига урди ва айни вақтда чап қўлининг кафтини унинг оғзига маҳкам босди. Фашист соқчидан «имм» деган ун чиқди, холос.

— Ҳушёр бўлинглар, биров келиб қолмасин, — деди Азимбой нафасини ростлаб.

Разведкачиларнинг ярми автоматини ўт очишга шайлаб, ташқарида қолишди. Бошқалари отилиб ичкарига киришди. Ажабо, ғафлат босган бандани қаранг, ўрта ёшли унтер офицер кайфи тарақ, чиройли бир аёл билан маишат қилиб ўтирган экан. Осмондан тушгандек, кутилмаганда тасир-тусир кириб келишган совет разведкачиларини кўриб, иккови қотиб қолишди. Тезда офицерни қуролсизлантириб, қўл-оёғини боғлашди, оғзига латта тиқишди-ю, ҳужжатлар солинган планшеткаси билан бирга плашчга ўраб, ошиғич олиб чиқишди. Шу аснода Азимбой негадир бўсағада тўхтаб орқасига ўгирилди, ранги қув ўчган тўлагина гўзал аёлга бир зум тикилиб қолди. Даҳшатдан қичқиришга ҳам ҳоли келмай қолган аёл кўзларини катта очиб, Азимбойдан раҳм тилаган маънода қараркан, титроқ қўли билан кўйлак ёқасини тортиб, таранг кўкракларини беркитди. Азимбой бирдан, қўли куйган одамдек, апил-тапил ҳаракат билан елкасидаги плашчни ечиб олдида, аёлнинг устига ташлади ва уни плашчга ўраб тугин кўтаргандек олиб чиқиб кетди.

— Нима қиляпсан, юр тезроқ! — деди Панченко нафаси оғзига тиқилиб, — нимани кўтариб олдинг?

— Ҳалиги гўзал жононни ҳам...

— Ие, жинни бўлдингми? — деди хуноб бўлиб Николай.

— Бу шу ерлик аёл бўлса керак, шаҳарни яхши билади, фашистлар ҳақида керакли маълумот беради. Кейин қўйиб юборамиз...

Оддий бир колхозчининг ўғли — энди 18 баҳорни кўрган Азимбой Рихсибоев ширин орзулар билан ҳаётга мустақил одим қўяман, деган пайтларида, бирдан уруш бошланди. Азимбой минглаб ўзбек ўғлонлари сафида Тошкент областининг Калинин районидан фронтга кетди. Куйбишев областида уч ойлик разведкачилар курсини битиргач, жанг майдонига етиб келди, Львовдаги 318-ўқчи полкка қарашли разведкачилар группасига қўшилди.

Николай Панченко, Андрей Етименко, Иван Грошкин каби жасур разведкачилар Азимбойга ўз тажрибаларини ўргатишди ва уни ўзлари билан бирга тез-тез разведкага олиб боришди. Полк Сталинград учун жангларда қатнашишга шайланган дамларда оғир вазият юз берди. Йўлни гитлерчи қўшинлар тўсиб қўйишган эди. Разведкачилар муҳим топшириқ билан душман орқасига ўтишди. Шунда ёш разведкачи Азимбой вазифани эпчиллик билан адо этиб, дўстларининг ишончини қозонди.

— Яхши разведкачи бўласан, дўстим, — дейишарди ҳамкасблари унинг елкасига қоқиб.

Азимбой Рихсибоев фашистлар билан тўқнашувда ярадор бўлиб, Балашев шаҳридаги госпиталда даволаниб чиқди ва яна ўз қадрдон полкига, дўстлари сафига қайтиб келди. Ишлар кўпайиб кетди, разведка устига разведка ўтказиларди. Барча операцияларда Азимбой актив иштирок этиб, ўз жасурлигини кўрсатарди. «Қизил юлдуз» ордени, «Жасурлиги учун», «Варшавани ҳимоя қилгани учун» каби медаллар билан тақдирланди.

Азимбой Украина, Польша, Чехословакия тупроқларини озод этиш жангларида ҳам қатнашди.

Кўксини орден ва медаллар билан безаб, ғолиб қайтган Азимбой олам-олам қувонч билан уйига кириб келди. Орадан йиллар ўтди. Тинчлик, меҳнат фронтида ҳам ҳормай-толмай хизмат қилиб келган Азимбой ака шу кунларда Тошкент районидаги А. Абдураҳмонов номли совхоз ишчиси. Юзлаб тенгдошлари қаторида эл фаровонлиги учун тер тўкиб ишлаяпти.

К. МУҲАМЕДОВ.

Республикамиз пойтахтида янги турар-жой бинолари қурилиши ҳамон жадал суръат билан давом этмоқда. Суратда: тракторсозлар микрорайонида бунёд этилган янги турар-жой бинолари.

И. Глауберзон ва В. Сироткин фотолари.

Спорт

ЁШ ОЛИМПИЯЧИЛАР КЎРИГИ

Шаҳримизда яна бир йирик спорт мусобақалари — Бутуниттифоқ XV ўқувчилар спартакиадаси старт олмоқда. Ёш олимпиячиларнинг бу кўриги деярли бир ой давом этади. Республикамиз пойтахтига барча қардош республикалар, Москва ва Ленинграддан 7,5 мингдан зиёд спортчи-ўқувчилар етиб келдилар.

«Олимпиячилар орамизда» деган шиор остида ўтаётган бу йилги спартакиадага жуда катта тайёргарлик кўрилди. Мусобақа ташкилотчилари ҳам, қатнашчилари ҳам кўрик юксак савияда ўтиши учун ҳаракат қилдилар. Спартакиадага жуда катта аҳамият берилмоқда. Бу бежиз эмас албатта. Бугун стартга чиқаётган ёш спортчилар орасида 1980 йилда Москва олимпиадасида мамлакатимиз шарафини ҳимоя қиладиган ва фахрий шоҳсупанинг энг юқори ўринларидан жой оладиган умидли ўғил-қизлар оз эмас.

Шаҳримизда спартакиадага икки йил давомида тайёргарлик олиб борилди. Бу оммавий физкультура ва спортни ривожлантиришгагина эмас, мактаблар спорт базаларини мустаҳкамлашга ҳам хизмат қилди. Ўзбекистон ўқувчиларининг спартакиадаси босқичларида 2,5 миллиондан зиёд ўқувчи иштирок этди. Уларнинг жуда кўплари ГТО Бутуниттифоқ комплексининг олтин ва кумуш нишонларини қўлга киритдилар, разрядли спортчи бўлиб етишдилар.

Бўлажак олимпиячилар кўригига тайёргарлик кўриш давомида кўпгина спорт комплекслари қад кўтарди. Икки йилда республикамизда 350 дан зиёд спорт заллари, 1000 га яқин ўйин майдончалари ва футбол майдонлари, юздан ортиқ бассейн ва отиш тирлари қурилди. Болалар ва ўсмирлар спорти янада ривожланди. 36 та болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари иш бошлади. Ана шу рақамлар ҳам Бутуниттифоқ ўқувчилар спартакиадаси республикамизда болалар спортини ривожлантиришга жуда катта ҳисса қўшганлигидан далолат бериб турибди.

Спартакиада старт олмоқда. Йирик мусобақаларни ўтказишда анчагина тажриба орттирган Тошкент шаҳри ёш спортчиларнинг кўплаб рекордларига гувоҳ бўлиши табиий. Асосий рекорд эса албатта дўстлик рекорди бўлади. Барча қардош республикалар, Москва ва Ленинграддан ташриф буюрган ўқувчи-спортчилар майдонда рақиб, ҳаётда эса янги дўстларни орттиришларига ишончимиз комил.

ИККИНЧИ ЛИГАДА

Футбол бўйича иккинчи лига бешинчи зонаси коллективлари ўртасидаги мамлакат чемпионатининг навбатдаги учрашувлари бўлиб ўтди. Турнир жадвалида бошчилик қилаётган «Автомобилист» —«Қаршистрой»ни қабул қилиб, 3:0 ҳисобида ғалаба қилди. Пешқадам билан изма-из келаётган «Олға» эса «Старт» билан 1:1 ҳисобида дуранг ўйнади. «Зарафшон» футболчилари Челябинскда «Металлург» командасига 0:1 ҳисобида ютқазиб қўйдилар.

Қолган ўйинлар қуйидагича тугади: «Орбита» — «Сигнал» — 3:0, «Химик» — «Металлург» (М) — 0:1, «Строитель» — «Актюбинец» — 1:0, «Хоразм» — «Амударё» — 3:0, «Хива» — «Динамо» — 4:1, «Нефтяник» — «Пахтачи»—2:0, «Текстилшчик» — «Бўстон» 1:0, «Шаҳрихончи» — «Янгиер» — 0:0.

Шундай қилиб пешқадам «Автомобилист» футболчилари очколар сонини 50 тага етказдилар. «Олға»да 49 та, «Зарафшон»да 44 та очко бор. «Янгиер» футболчилари эса 39 очко билан тўртинчи ўринда бормоқдалар.

Редактор ўринбосари
С. МУСАЕВ.

Реклама ва эълонлар

Узбекистон ССР Министрлар Советининг ҳунар-техника таълими Давлат комитети

МЕҲНАТ ҚИЗИЛ БАЙРОҚ ОРДЕНЛИ ОКТЯБРЬ РЕВОЛЮЦИЯСИ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ТЕПЛОВОЗ-ВАГОН РЕМОНТ ҚИЛИШ ЗАВОДИ ҚОШИДАГИ

155-ЎРТА МАХСУС ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ
1978—79 ўқув йили учун

ЎҚИШГА ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

БИЛИМ ЮРТИ ҚУЙИДАГИ ИХТИСОСЛАР БЎЙИЧА ЮҚОРИ МАЛАКАЛИ МУТАХАССИСЛАР ТАЙЁРЛАЙДИ.

Узоқ манзилларга юрувчи пассажир вагонлари учун проводниклар. Ёши 17 яримга тўлган йигит ва қизлар қабул қилинади.

Ётоқхона билан таъминланмайдилар. Уқиш муддати— 1 йил.

ҚУЙИДАГИ ИХТИСОСЛИК БЎЙИЧА 15 ВА УНДАН КАТТА ЁШДАГИ 8-СИНФ ҲАЖМИДА МАЪЛУМОТИ БЎЛГАН ЙИГИТЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ: машинист ёрдамчилари, тепловознинг механик қисми бўйича слесарлар, тепловознинг электр қисмини ремонт қилувчи слесарлар, саноат ускуналарини ремонт қилувчи слесарлар, совутиш ускуналарини ремонт қилувчи слесарлар, дурадгорлар. Уқиш муддати — 3 йил.

Билим юртига қабул қилинганлар 3 маҳал бепул овқат, кийим-бош, ишлаб чиқариш практикаси давридаги иш ҳақининг 33 проценти билан таъминланадилар.

Уч йиллик таълим группасида ўқиган ўқувчиларга мутахассислиги бўйича диплом ва ўрта маълумот тўғрисида гувоҳнома берилади.

Билим юртини аъло баҳо билан тамомлаганларга олий ўқув юртларига кириб ўқиш учун йўлланма берилади.

УҚИШ ДАВРИ УЗЛУКСИЗ ИШ СТАЖИГА ҲИСОБЛАНАДИ.

Билим юртини тамомлаганлар, темир йўл хизматчиларига бериладиган барча имтиёзлардан фойдаланадилар, яъни Иттифоқимизнинг барча пунктларига текин темир йўл билети билан таъминланадилар.

Уқиш муддати 1, 2, 3 йил.

Билим юрти директори номига ёзилган аризага қуйидагилар қўшиб топширилади: туғилганлиги тўғрисида гувоҳнома, маълумоти ҳақидаги ҳужжат, мактабдан характеристика, справкалар: медицина, турар жойидан, ота-онасининг иш жойидан, 8 та фотосурат (3х4 см.).

АРИЗАЛАР ҲАР КУНИ СОАТ 9 дан 17.00 гача ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

Бизнинг адрес: Тошкент шаҳар, Червяков кўчаси, 12-уй, (5, 12-трамвайларнинг «Фоменко кўчаси» бекати). Телефон: 91-14-07.

Узбекистон ССР ҳунар-техника таълими Давлат комитети

ЛЕНИН, ОКТЯБРЬ РЕВОЛЮЦИЯСИ ВА МЕҲНАТ ҚИЗИЛ БАЙРОҚ ОРДЕНЛИ В. П. ЧКАЛОВ НОМЛИ ТОШКЕНТ АВИАЦИЯ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ БАЗАСИДАГИ

2-АВИАЦИЯ ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

БИЛИМ ЮРТИ ҚУЙИДАГИ ИХТИСОСЛИКЛАР БЎЙИЧА ЮҚОРИ МАЛАКАЛИ КАСБ ЭГАЛАРИНИ ТАЙЁРЛАЙДИ: самолётларни йиғувчилар, монтажчилар, ремонтчилар, механика-йиғув ишлари слесарлари, металлар бўйича токарлар ва фрезерчилар.

10-СИНФ ҲАЖМИДА МАЪЛУМОТЛИ 17 ЁШ ВА УНДАН КАТТА БЎЛГАН ЙИГИТЛАР ВА ҚИЗЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИЛАР.

Уқиш муддати — 1 йил.

Ўқувчилар 64 сўм 70 тийин ҳажмида стипендия билан ва ишлаб чиқариш практикасида ишланган иш ҳақининг 33 проценти билан таъминланадилар.

УҚИШ МУДДАТИ УМУМИЙ МЕҲНАТ СТАЖИГА ҚЎШИБ ҲИСОБЛАНАДИ.

Билим юртини тугатганлар Тошкент политехника институти ва Тошкент авиация техникумининг кечки ва сиртқи бўлимларига имтиёзли шароитда киришлари мумкин.

Билим юртида программали таълим бериш учун техника воситалари билан жиҳозланган 10 та предметли кабинет мавжуд.

Бадиий ҳаваскорлик тўгараги, техника ижоди, вокал-эстрада ансамбли, спорт секциялари ишлайди.

Билим юртига кириш учун қуйидаги ҳужжатлар лозим: гувоҳномалар: туғилганлиги тўғрисида ёки паспорт, маълумоти тўғрисида: справкалар, турар жойидан, ота-онасининг иш жойидан; мактабдан характеристика, автобиография, 8 дона фотосурат (4х5 см. ҳажмида).

Тошкент областидан келган ўқувчилар ётоқхона билан таъминланадилар.

ҲУЖЖАТЛАР ҲАР КУНИ (якшанбадан ташқари) СОАТ 9.00 ДАН 17.00 ГАЧА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

Билим юртининг адреси: 700128, Тошкент шаҳри, Усмон Юсупов кўчаси, Авиация проезди, 10-уй (10, 23, 27-трамвайлар, 10-троллейбус. 8, 14, 17, 49-автобусларнинг «Ленинград» меҳмонхонаси» бекати). Телефонлар: 49-91-94, 49-97-88.

Телевидение

МАРКАЗИЙ ТЕЛЕВИДЕНИЕНИНГ «ВОСТОК» ПРОГРАММАСИ

9.00 — «Вақт». 9.35 — Гимнастика. 9.55 — «Ҳамкасблар». Бадиий фильм. 11.30 — «Киносаёҳатчилар клуби». 15.00— Кинопрограмма. 15.55 — Рус тили. 16.25 — Телеочерк. 16.45 — Концерт. 17.30 — «Фан оламида». 18.00 — «Горнчилар, қаердасиз!». 18.30 — Янгиликлар. 18.40 — Мультфильм. 18.50 — Концерт. 19.15 — «Инсон ва қонун». 19.45— Волейбол бўйича жаҳон чемпионати. 20.15 — «Селфида». Балет. 21.30 — «Вақт». 22.00— Хоккей. «Химик»—ЦСКА. 24.00 — Янгиликлар.

УЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ ПРОГРАММАСИ

11.30—Фильм-концерт. 11.55 — «Бувам, Килиан ва мен». Бадиий фильм. 18.00 — «Ёшлар ижоди». 18.30 — «Қишлоқ хўжалигида иқтисодий муносабатларни такомиллаштириш йўллари». 18.45 — Ҳужжатли фильм. 19.15 — «Ахборот». 19.30 — «Ғазал оқшоми». 20.10 — Фильм-концерт. 20.30 — «Ахборот». 20.50 — «Ўзбекистон артистлари ижросида классиқ опералар». 21.30 — «Вақт». 22.00 — «Чорвадор». 22.15 — «Казаклар». Бадиий фильм.

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.00 — «Тим Талер». Телеспектакль, 2-қисм. 20.00 — Эстетика. 20.40 — Реклама, 22.55 — Янгиликлар. 21.15 — Ҳужжатли фильм. 22.00 — Опереттлардан куйлар.

Театр

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 6/IX да **Сўғд элининг қоплони**, (билетлар сотилган). 7/IX да **Анна Каренина** (билетлар сотилган). 8/IX да **бир актли балетлар кечаси.**

Цирк

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — «Ҳайвонот дунёси — **дўстлар дунёси» аттракциони** (ўргатувчи РСФСРда хизмат кўрсатган артист В. Тихонов).

ДОИМИЙ ИШГА

Қўлда ва машинада ҳарф терувчилар, печатниклар, муқовачилар, қабул қилиб олувчилар, контролёрлар, бухгалтерлар, қоғоз қирқувчилар, слесарлар, токарлар, сантехниклар, склад мудири, электромонтёрлар, бўёқчилар, дурадгорлар, ғишт терувчилар, юкчилар, қоровуллар, «Белорусь» экскаватори машинисти, слесарь-моторист, машинистка, вахтёрлар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳри, «Правда Востока» кўчаси, 26-уй., кадрлар бўлими.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700000, ГСП, Тошкент, ЛЕНИН проспекти, 41

Редактор ўринбосарлари — 335885, 325747, 337916, 325748; масъул секретарь 334808, 32533; секретариат — 325750 БЎЛИМЛАР: оммавий ишлар ва хатлар — 334048; партия турмуши — 325778; пропаганда — 325645; саноат, капитал қурилиши ва транспорт — 325749; қишлоқ хўжалиги — 325647; маданият — 325558; адабиёт ва санъат — 325767; совет қурилиши — 325553; ахборот, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик — 325733; рассом — 325645; фотомухбир — 325894.